

- ORATIONES XIX.
- I. Oratio Teuberi in promotione Doctorum.
 - II. Proserii de Vita Ciliippi.
 - III. Chytrai de origine Jurisprudencie.
 - IV. Proserii De disciplina Nova et Veteri tam domestica q̄ reclusa.
 - V. Johannis Sacerdatis. 1. De observando Christi die. 2. De morte arcana. 3. De mysterio trium Patriarcharum.
 - VI. Oratio quædam de certo genere vite hominum nobili deligendo.
 - VII. Hæwenreuteri de Arte Medica.
 - VIII. Gwini de Vita.
 - IX. Oratio de studio Græcæ lingue vsu in Vita M. Bergii.
 - X. Chytrai de Chirurgia.
 - XI. De Vita et Obitu Nicolai Leutingeri.
 - XII. De Vita et Obitu Annae Electorissæ Saxonie.

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

D. 30,

V.
Orationes duæ,
ALTERA DE OB-
SERVANDO
Christi die,
ALTERA DE MOR-
TE ARCANA.

Quæ, cum honesti, doctiq; adolescentes ali-
quot prima Philosophiæ laurea donarentur,
in Academia Hafniensi publi-
cè recitatæ sunt

à
IOHANNES SASCERIDE
tunc ibi Decanum agente.

Quibus auctarij loco, tertia quoq; de mysterio
trium Patriarcharum accessit.

Matth. 25.

*Media nocte clamor factus est: Ecce,
Sponsus venit, exite obviam ei.*

VITEBERGAE
*Excudebant heredes Johannis
Cratonis, Anno 1585.*

GENEROSO, MAGNIFICOQUE HEROI, STEM-
MATIS ANTIQVI CLARITATE, SCI-
entiaq; & virtute præstanti D. Nicolao Kaas deTo-
rup. serenissimi Danorum Regis, Friderici II. Can-
cellario, & Confiliario prudentissimo, Domi-
no suo reuerenter obseruando salutem
in Christo precatur Iohannes
Sacerides.

 VANDO QUIDEM, GE-
nerose magnificeq; vir, huius
Academia (qua potissimum in
eum fundata finem est, ut Chri-
sti Domini, Seruatorisq; nostri gloriam, ac
Regnum æternum inter harum regionum in-
colas promoueat, atq; illustret) primarius es
conseruator, ad quem in quavis nostra neces-
sitate, post Deum, ac sereniss. Regem confugi-
mus, nihil alieni me facturum esse puto, si de
scholasticis nostris exercitijs aliqua Magnis-
ficentia tua communicauero. Siquidem ei,
quem sæpius inquirendo consilio & auxilio,
molestamus, imprimis etiam studia nostra
maximè quibus Ecclesiam ornare, veramq;
pietatem illustrare, pro nostra imbecillitate
conamur, velut signum quaecumq; debite
gratitudinis declarare nos, iustum est. Cum
A 2 itaq;

itaq; duas orationes, quarum prior quidem
nunc instare gloriosum Christi diem, non
obscurè docet, altera verò monstrat viam
proximam, qua nosmet ad eam preparare,
venientiq; sponso velut obviam ire debeamus
(ne de tertia quicquam dicam hoc loco) par-
tim nuper, partim & ante paucos annos in
promotionibus honestorum aliquot adolescen-
tum pro more Scholæ, publicè recitauerim,
adeoq; et semper otiosas eas apud me delite-
scere nolens, Mæcenatem inquisuerim, sub
cuius patrocinio fælicius ac tutius exirent,
sanè tibi neminem antepondere iure potui, si-
ue respicerem ad sublime tuum istud munus,
ex quo nos imprimis tibi, velut Academiæ
Conservatori, sumus obligati, nullamq; non
debemus honoris exhibitionem: siue magis
intuerer naturæ tuæ facilitatem, clementi-
amq; & humanitatem ab omnibus ubiq; iam
pridem decantatam: Hæc enim animum no-
bis addunt, & spem præbent, quòd clientelam
nullius temerè sis aspernaturus. Nec parum
huc nos incitat etiam illa passim haud imme-
rito celebrata sapientia tua, qua pleraq; Re-
gni huius amplissimi negotia tuis velut hu-
meris imposita, sub sereniss. Regia maiestate
susti-

sustines, ac Deo dante successum, feliciter ad
Reipub. conseruationem, & ornamentum, ad
pacem videlicet, ac tranquillitatem, vt ad
optimum tibi propositum finem perducis.
Hinc enim ratiocinamur, etiam de scriptis
oblatis dextrè te iudicaturum, adeoq; triti-
cum verum cum palea collatum & sagaci-
ter agniturum, & fideliter, spreto Syco-
phante morsu, comprobaturum esse. Qua-
propter obnixè quoq; te rogamus, ne mu-
nusculum hoc nostrum auerferis. Quan-
quam enim exiguum est, & amplitudini tuæ
minimè respondet, vt tamen, qui parua non
respuit, ad elicienda maiora struit sibi vi-
am, sic ego profecto, si non ingratum esse
tibi tenue nostrum hoc officiolum intellexe-
ro, Deo vitam & gratiam largiente, nequa-
quam omittam, quin aliquando longè ma-
ioribus huius generis donis (quorum haud
pauca proximis his annis in otio, Dei bene-
ficio, collegi) magnificentiam tuam ornare
progrediar. Interim orabo Deum, vt lon-
go tempore tibi, sine peccato, vitam seruet
incolumem: & vt labores, consiliaq; & a-
ctiones tuas omnes cum ad aeternam sui no-

A 3 minis

minis gloriam, hominumq; plurimorum salu-
tem, tum ad Regni quoq; totius huius de-
cus, ac tranquillitatem, favore erga te pa-
terno propter filium suum, Dominum ac
Seruatorem nostrum IESVM CHRI-
STVM, dirigere dignetur. Amen.

Datum Hafnie, die 27. Au-
gusti, Anno

1584.

CARMEN

CARMEN SAPPHICVM

AD PIVM LECTOREM.

Vnus vt cœtu Deus à fideli
Creditor solus meritò colendus,
De Dijs quenquam neq; iungere illi
Fas alienis:

Sic reuelari tamen ipse trinus
Per sacros nobis voluit libellos,
Vt pater, Natusq; niteret, atq;
Spiritus almus.

Vnde dilectæ quoq; rite Sponse
Longo in hoc æuo generis caducis
Tres dies festos quasi de suo pte
Numine sanxit.

E quibus primo Genitor, secundo
Filius reddi potuit celebris,
Tertium sanctus celebrabit alto
Spiritus ore.

Primum enim pacti veteris diebus,
Vt recens assumptam, ope pedagogi,
Virginem ornaret, pater in seuera.
Lege micabat.

Nubilem postquam dein esse factam
Filius vidit, velut igne amoris
Illius flagrans, ad eam nouo cum
Fœdere venit.

Et, rudi Sponsa magis ut placeret,
Eius induta sibi carne (mirum)
Seruus est visus, proprio & redemit
Sanguine captam.

Nec minus victor necis hinc per annos
Mille quingentos ita liberatam,
Et suo dictam, placitis in hortis,
Nomine pauit.

Ast ubi tandem veniet supremum
Tempus ut iam, quæ cecinere vates,
Percipi rectè, fieriq; tandem
Omnia possint,

Ecce, clarebit rutilante lingua
Spiritus sanctus, facietq; & ipse
Tum Diem festum, celebremq; miro
Lumine sanctis.

Quippe ijs carnem premet vniuersam,
Et merum doctis faciet placere
Spiritus nudi, faciemq; Christi
vuiificantem.

Ille sanabit putrefacta tandem
Vulnera, adducta cupidis medela
Cordibus, vinctisq;, iter ad beatum
Pectora soluet.

Hæc dies ergo, pie Lector, instans,
Nempe quam nostro citò sanctus auro

Spiritus

*Spiritus promer, tibi nunc petenda
Nocte, dieq, est:
Ut Deo cultum exhibeas placentem
Vnicè, postquam iuuenili ab auro
Lumen auertit, reprobataq, ritus
Ille priores:
Vultq, tantum ut mente suum fideli,
Spirituq, eterna videns, adores
Nunc patrem, verè & sapiens, & absq,
Fraude maligna,
Sic breui fies etiam beatus,
Cumq, peccato mala quaq, tandem
Corporis, mentisq, tibi videbis
Interysse.*

A 5 ORA-

ORATIO I. DE
OBSERVANDO CHRIS-
TI DIE, QVAE RECI-
tata est anno 1584. die
14. Aprilis.

ECCE QVAM BO-
num, inquit Psalmogra-
phus, & quam iucundum
est, habitare fratres con-
iunctim, pronè fieri doctu-
rus, in conuentibus piorum
ut balsamum sancti Spiritus, & amabilis
ille gratiae diuinae ros omnibus non duris aut
maleuolis, at sitientibus, esurientibusq; iusti-
ciam è supernis affluat. Quoniam itaq; cla-
rissimi viri, studiosiq; auditores ex honesta
maiorum consuetudine coram hoc pulcher-
rimo cœtu nobis hodie dicendi quadam impo-
nitur necessitas, recusare nos quidem iniun-
ctum officium ut nequimus, ita neutiquam
etiam volumus: sed multo magis humiliter
implorato prius auxilio diuino, summoperè
laborandum nobis existimamus, ut quod,
orationis loco, proponemus, vestris doctissimis
auribus

auribus dignum, & quàm plurimis vrile
censeri queat.

Vtilius autem hic presentibus, quem-
admodum cogitanti mihi venit in mentem,
nihil esse posse video, quàm si breuem insti-
tuero commonefactionem de hoc presenti
tempore, quam id obseruatu sit necessarium
quantaq; vel bona cognoscentibus vel mala
negligentibus, & sine fructu dimittentibus
idem adducere properet. Nam si tot millia
quondam Israelitarum, qui legem per Mosen
latam animo parũ fideli receperant, in deser-
to miseris modis interierunt: Si postea quoq;
tota gens, ob doctrinae propheticae maximè
contemptum, per horrendam iram Dei. Pa-
trijs abigi de sedibus, & in longinquas ter-
ras exul deportari debuit: Si deniq; Chri-
stus etiam ipse, postquam in carne se patefe-
cerat, Iudæis illud immane suum predixit
excidium non aliam ob causam, quam quod
hoc suæ visitationis tempus haud agnouissent
nec alacriter, fideliterq; essent amplexi: quid
censebimus euenturum iam ijs, qui terribi-
lem, & gloriosam illam Christi Seruatoris
apparitionem nunc, iuxta Scripturas omnes
instantem, & reuelandam alijs intenti curis,
animo

animorité preparato non agnouerint, adeoq;
& acceptare neglexerint?

Vt enim, qui lucem à se repellunt, ij mox in tenebris omnino relinquuntur necesse est, ita fieri prorsus nequit aliter, quam vt in horrenda mala, tristissimamq; & cecitatem, & perturbationem animi delabantur omnes, qui clausis oculis praterierint & mature satis haud agnouerint, digneq; etiam, semotis omnibus curis *βωτινάς*, iuxta Domini consilium, non expectauerint hunc latissimum Christi diem, qui fidelibus omnibus erit mera lux, & beatitudo nunquam finienda. Certè temporis obseruatio passim nobis in Scriptura satis aperte commendatur, non tantum apud Prophetas, vt cum dicitur Iere. 8. Ciconia, seu miluus in caelo cognoscit tempus aduentus sui. Itē: Turtur, & Hirundo, & grus custodiunt tempus aduentus sui, populus autem meus non intellexit iudicium Domini. Sed et apud Euangelistas, cum ipse Dominus, Matth. 16. & Luc. 12. clare Phariseos his verbis obiurgat: Hypocrite faciem caeli, ac terra diiudicare potestis, hoc autem tempus quomodo non diiudicatis: quapropter vt inseruiamus tempori, Paulus etiam

Etiam Rom. 12. nos inter alia monet. De hoc autem nouissimo tempore Christus verbis admodum insignibus loquitur Luc. 21. & alibi: cum (inquiens) hæc signa fieri videritis, leuate capita vestra, quoniam appropinquat Redemptio vestra.

Porro quòd amabilis hic Domini dies nunc omnino sit præ foribus, velitq; serio Deus, ut assidue iam ad eum velut exorientem, vel ortui certè vicinum, capita simul & animos nostros cum certa spe, læticiaq; attollamus, conuincunt aperte tot signa, tot prodigia, monstraq; omnis generis, quæ partim in ætherea regione, partim in elementis, & in ipsa quoq; terra nusquam non, ferè quotidie palam aut ipsi videmus, aut ab alijs visa perscriptaq; legimus. Nos tamen, his recitandis prolixè, tempus insumere nolumus, at pauca tantum insignia Dei miracula, quæ nota sunt omnibus & simul à studijs liberalibus non abhorrent paucis hîc, auxiliante Deo, vobis in memoriam reuocare studebimus. precamur interim, ut aures & animos præbere nobis velit attentos.

Primum quis ignorare potest illam noxam immense magnitudinis, & omnibus
conspi-

conspicuum in caelo factam stellam, quam Deus omnipotens ante annos ab hinc ferè duodecim, nimirum anno 27. subito, profectò non citra maxima rei significationem, intra cassiopae stellas, in caelo sidereo collocavit, atq; apparere fecit. Neq; enim cometa (quales in elementari regione tantum, secundum peripateticos, exardere solent) illa fuit, ut firmissimis argumentis demonstrant Mathematici doctiores: quoniam & nullam hac in motu suo paralaxim, seu variationem intuituum oculis more cometarum, exhibebat, neq; vel cauda, vel crinibus, ullòve alio cometarum habitu cuiquam terribilis erat, sed gratioso prorsus colore suo, rutilanteq; luce, qua stellas alias omnes longè superabat, admodum apparebat amabilis: immò non stellis fixis modò, sed & planetis omnibus, ipsoq; inter eos Ioue, fermeq; etiam Venere, maior & illustrior, in initio saltem conspiciebatur.

Quare, cum & longè supra Solem exaltata esset, & nihilominus tantam nobis exhiberet magnitudinem, facile colligunt astronomi, quod mole sua vastum hunc terræ totius, una cum aquis globum centies ferè superauerit: ò profusam Dei bonitatem: ò largas conditor

conditoris nostri diuitias, qui nostram in
commonefactionem facem tam immense mo-
lis accenderit, & lucidum corpus tot vicibus
orbe toto maius (quod postea tamen, velut of-
ficio suo perfunctum, rursus euanesceret) illic
totius anni spacio lucere voluerit: Quis hoc
absq; magna prodigij specie factum esse dix-
erit?

De Deo certè verè scriptum est, quod se-
ptimo Die, post rerum omnium creationem,
quieuerit, & cessauerit à suis operibus: ne te-
merè scilicet, aut sine graui causa, noui quic-
quam amplius conderet: non tamen quòd eam
(creandi videlicet res, quas vellet) aut po-
testatem, aut libertatem, ulterius tunc haud
obtinuerit: sed, ut dixi, ne, citra miraculi ra-
tionem, aliquid postea noui produceret. Qua-
rè, tanquam ingens Dei miraculum, & cer-
tum Christi venturi presagium animo sem-
per & nunc illam stellam intueri, celebrareq;
inter homines meritò debemus: quoniam &
post rerum creationem initio mundi factam,
simile ferè nihil vnquam auditum est. Quòd
enim de Hipparcho scribit plinius tanti ne-
quaquam fuisse videtur, quandoquidem hanc
nouam stellam non vnus quispiam è cetero do-
ctorum,

Etorum, sicut illam de qua Plinius, lib. 2. cap. 26. loquitur, solus Hipparchus observavit: sed omnes omnium gentium homines in orbe Christiano, docti pariter & indocti, sublatis in cælum oculis, hanc ibi nouo modo radiantem & videre facile potuerunt, & admirari coacti sunt.

Occupabat autem ipsa locum cæli septentrionalem potius, quam australem, quoniam Ecclesia sua (quæ magis his temporibus adhanc mundi plagam concessit) eam Deus inservire voluit: & locum ei tribuendum existimavit, ubi nunquam in circumuolutione sua terram attingeret, nedum à terra, tanquam occidens, nocte diuine absconderetur, neue vlllo tempore, quo stellæ cæteræ conspiciebantur, saltem nos per Europam & Asiam borealem habitantes, eius conspectu priuaremur: tam apertis, ecce, signis ostendere, Deo placuit, quòd nobis in ea producenda gratificaretur, nosq; per illam, ad arcanã expectandam inquirendamq; Lucem, à facie venientis Christi radiantem excitare studeret. Quòd nisi fecerimus, hæc lux nobis haud citra tristẽ iræ diuinæ sensum, in eternum utpote nostrum exitium (quod benignè
Deus

Deus auertat) è conspectu tollitur, quem ad-
modum & illa miranda stella cum rubeo quo-
dam, liuidoq; colore tandem imminuebatur,
& videri desinebat. At, si propter quòd à
Deo fuit accensa, fideliter effecerimus, Chri-
stiq; Spiritum, & veritatem aeternam arden-
ter amare iam, & inquirere serio volueri-
mus, entum velut ingens, & amabilis admo-
dum fax, ut in cœlis illa, sic in animis nostris
iugiter hac lux radiare, Dei gratia, repe-
rietur.

Verum his de noua stella, quam semper an-
te oculos versari pijs admodum cupio, breuissi-
mè, dictis adijciamus etiã nunc pauca de cele-
berrima superiorum planetarum, in fine tris-
goni aquei coniunctione, quæ fuit anno praece-
dente nempe millesimo, quingentesimo
octuagesimo tertio, circa finem Aprilis, totaq;
hac propemodum hyeme, vespertinis tempori-
bus, à peritis omnibus haud exigua cum vo-
luptate conspici potuit. Siquidem in hac cœli
parte, nimirum in extremis piscium, adeoq;
& Zodiaci totius gradibus, illa Iouis & Sa-
turni coniunctio plurimi fit ab eruditis Ma-
thematicis, & admodum raro fit, nempe vix
semel octingentesimo, vel saltem septingen-
tesimo

B

tesimo

resimo nonagesimo secundo quoque anno: Quin
& quoties facta fuit, aliquid maximi mo-
menti semper eam in Ecclesia secutum esse
deprehenditur. Hinc scribunt Cyprianus
Leontius, & alij, post natiuitatem, vel cer-
te puericiam Christi Seruatoris nostri, tan-
tum semel hanc Planetarum eorundem con-
iunctionem in eo loco caeli factam esse, decen-
nio scilicet, Antequam Carolus Magnus,
Francia Rex, a Papa, Leone tertio, Roma-
nus Imperator proclamatus est: Ex quo tem-
pore sedes etiam, & potentia pontificia mi-
ram in modum crescere paulatim, & vera
pietas obscurari coepit.

Quin & si placuerit ulterius retror-
sum, ad mundi principium respicere, iuxta
tempus elapsum & a Caroli Magni tempori-
bus ad hanc nostram aetatem, & a Natiuita-
te Seruatoris ad annum decimum ante Impe-
rium Caroli, reperiemus, inter has coniun-
ctiones tantum quantum diximus, esse tem-
poris interuallum, annos videlicet 792. Et sic
ex Chronologijs mundi firmiter colligi po-
test ante nostrum hoc seculum, usque ab initio
mundi, fuisse tantum sex huiusmodi superio-
rum Planetarum in sine Zodiaci coniunctio-
nes:

nes: quarum prima sic contigit anno mundi
792. sicut ex posterioribus temporibus colligi
videtur, incidit prorsus in aetatem S. Heno-
chi, quando is ambulans cum Deo, veraq; pie-
tate mirè lucens, doctrinam planè diuinam,
& efficacem vel iam prædicabat, vel Paulo
post certè prædicaturus erat. Secunda post
annos totidem extitit nimirum anno mundi
1584. Cum Noachus iram Dei contumacibus
prædicabat, annis videlicet 72. ante diluuium.
Tertia facta est anno 2376. Cum Israëlitæ
maximè premebantur à crudelibus Pharao-
nibus in Aegypto, Mose iam biennium, vel
triennium certè nato, qui grandis postea fa-
ctus, eos etiam diuinitus liberatos, ad glorios-
sam peculiaris Deo populi constitutionem,
eduxit.

Quarta contigit anno mundi 3168.
paulo antè, quàm Samaria, regnumq; decem
tribuum ab Assyrio rege Salmanassar euer-
sum fuit, atq; adeo Propheta pleriq; tum clas-
dem hanc ipsæ prædicebant, regnante in Israel
Pekach filio Remalia, et in Iuda Achaz Rotha-
mi filio. Quinta Planetarum horum in ex-
tremis aequi trigoni coniunctio fuit,
ut Leouitijs ait, sex annis ante Christi na-

tiuitatem: vel ut exactior supputatio Chronologiarum ostendere, mihi quidem non, tamen satis fateor, mathematicarum legum perito, videtur) eo duos, vel tres annos nato, crescenteq, iam ad Euangelij sui de nouo Testamento praedicationem, anno scilicet mundi 3960. Hinc sexta fuit illa, quam Caroli Magni temporibus accidisse, modo diximus. Postquam & proximè septimo loco secuta est haec, de qua nunc iterum oculis nostris exhibitam commonendos esse vos, existimaui: quia sicuti praemissas omnes, ita dubium non est, quin & hanc certo certius admirandum Dei nostri quoddam opus paulò post insecuturum sit.

Est autem & hoc nobis diligenter, ne fallor, considerandum, quòd inter has coniunctiones, ea quae sunt imparis numeri, nempe prima, tertia, quinta, &c. Bonum ingens Ecclesiae praenunciarent: Sicuti quae secutae sunt has numero pari, secunda videlicet, quartaq, & sexta, bonum praemissum ingratum, non sine calamitate rursus auferendum esse, praemonuerunt. Ut enim Henochi doctrinam, quam prima coniunctionum harum praecessit, securre transgredientes homines in primo mundo diluui-

dituuium, secunda premissa, perdidit: ita po-
litiam Israël, quàm constituendam tertia
significauit, quarta rursus destruendam præ-
dixit: Quemadmodum & Christi doctrina
post quintam earundem reuelata, post sex-
tam ambitione paparum obscurari cœpit.

Atq; ex his etiam de hac septima, nobis
iam exhibitæ, certiores aliquo modo reddimur,
quid sentiendum, & boni quanti nobis ea
prænuncia sit: quia profectò septenarius nu-
merus ut non impar modo, sed & Sabbathi
sancti passim in Scriptura typus est, ita, quan-
tum ad arcanam significationem eius attinet,
omnes ferè cæteros numeros procul excellit;
ut beatissimum & consummatum Christi
Regnum in hac septima planetarum horum
reuolutione prænunciatum esse, nullus ambi-
gere queat: non minus quàm in illa, de qua
diximus modo, noua stella: præsertim cum &
ea coniunctionis huius prodroma quedam, &
cecu præcursor fuerit, hancq; appropinquan-
tem sua miranda luce quasi commendauerit,
ac diligenter nobis obseruandam esse, præ-
monuerit: quandoquidem etiã quo ad ascen-
sionem rectam propè eodem in loco velut
amabiliter inter se conspirantes, extiterunt.

Vt enim illa versus principium arietis fixa consistebat, sic hi superiores duo Planetae coniuncti quidem anno proximo fuerunt in ultimis piscium gradibus: at inde mox ad stellae praemissa locum, hoc est, ad principium arietis, pariter accesserunt, & nunc ibi non ipsi soli versantur, sed & reliquos omnes ferè planetas apud se velut hospitio susceptos, & sibi coniunctos, quasiq; de absoluta periodo gratulantes, & fausta precantes, aliquandiu viderunt. Sed hæc Mathematica, tanquàm ad forum nostrum parùm spectantia, prolixius ne prosequamur: verùm ad ea transeamus, quæ sacra Scriptura nobis admodum amabiliter in eandem sententiam commendat.

Ac primùm hic inspiciamus propositam nobis in Aurora similitudinem, quæ sanè cum exoritur, certissimè diem appropinquare nunciat. Dies autem ferè nusquam non in Scripturis appellatur hic posterior, & gloriosus Domini, quem nunc expectamus, aduentus: ut cum ait Apostolus: Dies domini manifestabit, &c. Quapropter illum etiam, non minus, quàm alios quosuis dies. Aurora quædam precedat necesse est, cum & venturum, &

& exoriturum eum propheta celebrent: quod
inter alios Malachias quoque satis aperte facit
his verbis: Exorietur, inquiens, vobis timen-
tibus nomen meum Sol iusticiae, & sanitas
in pennis, hoc est, in radijs, luceue eius, &
exibitis, & salietis velut vituli saginati, &
concalcabitis impios, quia pulvis erunt sub
plantis pedum vestrorum in die, quem ego fa-
cio, dicit Dominus exercituum, &c

Si itaque dies hic orietur, vel illucescet ali-
quando, non utique fieri potest id aliter, quam
per quandam auroram, seu diluculum, in quo
de tenebris paulatim Ecclesia transeat ad lu-
cem. Illuxit autem hac aurora, post regnum
Antichristi constitutum in Ecclesia, primum
eum eius tyrannis, & malitia reuelari, cogno-
sci, & refutari cepit: quia tum demum pii
saltem aliquam velut à nocte densissima libe-
rationem obuenire sibi paulatim viderunt:
Atque id si factum esse nunc scimus omnes,
utique diei huius aurora nunc etiam quodamo-
do nobis illucescere cepit. Et lux hac licet ini-
tio valde tenuis, dubiaque, & obscura sit, extin-
gui tamen rursus haud potest, immò ne mi-
nui quidem potest, sed omnino crescere pau-

latim debebit, donec plenum tandem diem,
ipsumq; iusticiæ Solem fidelibus exortum in
consectum proferat. Auroram enim nec
nubes, nec vllæ creatura sic impedire que-
unt, vt non paulatim in diem excrescat.

Hinc Sponsus apud Salomonem Eccle-
siam suam ita paulatim illustrari cæptam ad-
miratur summopere: *Quæ (inquiens) est
ista, quæ progreditur, sicut aurora, q. d. vt
ad æthernae fœlicitatis diem omnino perue-
niat? Non aliter & Hoseas Propheta, cap. 6.
de ipso Domino loquitur his verbis: Viuificas
bit nos post duos dies, in die tertia suscitabit
nos, & viuemus in conspectu eius, velut auro-
ra, seu diluculum confirmatus est egressus
eius, nimirum, vt à nemine sit impediendus,
quo minus amabilem illum Ecclesie suæ diem
adducat.*

*Sed quid est, quòd ibidem Hoseas non ve-
nius tantum, sed trium dierum operose men-
tionem facit, aitq; nos, post biduum, in tertio
demum die quodam esse viuificandos? qui
nam sunt hi tres dies, & quare tertio de-
mum à Domino viuificandi pronunciamur?
Vt hunc insignem locum aliquanto liberiùs
explicemus, initio sciendũ, eum non inconcine
ne qui-*

nè quidem ad Christum, per Anagogã quã-
dam accommodari posse, quòd ipse tertio de-
mum à passione sua die victoriam de morte
nobis in excitato se reportarit: nam à corpore
frequens, in scripturis huiusmodi transitus
ad caput, sicut & à capite ad corpus est: Sed
tamen, cum ut alia pleraq; Domini facta, sic
passio quoq; eius, & Resurrectio diuinitus ita
gesta sint, ut aliquid in Ecclesia postea com-
plendum prædelinearent, simplicius fore iu-
dico, si primario sensu textum hunc prophe-
ticum de sanctis in Ecclesia, sicut apertè so-
nat is explicuerimus, quòd videlicet ij post
duos (veteris testamenti nouiq; inchoati) di-
es, in tertio demum quodam h. consumatio-
nis die verè perfectèq; viuificandi sint: Quia
totum Ecclesie tempus à lapsu primorum pa-
rentum, ad finem vsque seculorum, in tres,
iuxta Prophetiam hanc, dies, & in totidem
premissas his noctes, earumq; dilucula concin-
nè diuidi potest.

Siquidem prima quasi brumalis, longaq;
admodum Ecclesie nox fuit ab Adam vsq; ad
Abrahã, caterorumq; Patriarcharum seculũ,
quibus Deus clarius aliquanto se, quàm prio-
ribus, patefaciens, diei secutura tanquam au-

B 5 roram,

voram, & gallicinium quoddam attulit: ad
Mosis demum vel Iosue tempore Solem poste-
ris eorum exoriri fecit. Cum enim in Monte
Synai legem acceperunt, & certum habitan-
di locum in terra Canaan obtinuerunt, clare
dies primus eis affulsit: quanquam dies ut
dixi, quasi brumalis, atq; obscurior: quoniam
adhuc & in umbris vetustis, & in externis
ferè bonis tantum is consistebat. Huius primis
diei meridiem reges, David & Salomon,
constituebant: crepusculum autem vesperti-
num sequentium regum impietas, & idola-
tria multiplex accelerabat: Vnde cum decem
tribus in exilium sine spe liberationis per Sab-
manassarem deportatae sunt, ut in perpetuum
eiusdem cum alijs gentibus essent condi-
tionis illius diei Sol occubuit, & iterum ele-
ctum Dei populum admodum tenebrosa nox
inuasit. Quanquam enim duarum tribuum
Iudæ scilicet & Benjamin reliquæ quædam
in terram suam à Deo reductæ sunt, in alteri-
us exoriturae Diei spem, tamen & illis tum
Lucerna potius nocturna, quam clara dies fu-
it quia deinceps ferè perpetuò sub Persis pri-
mum, ac deinde sub Grecis, atq; ultimo tem-
pore sub Romanis etiam, velut in seruitutem
reducti,

redacti vixerunt, nec illorū iugum in uniuersum, quanquā saepe, magno suo cum damno, rebellauerunt, rursus unquā excutere potuerunt.

Atq; hæc etiam secunda nox in Auroram emicuit, cum Christū in carne natum Simeon & Anna prophetissa, Magiq; ex Oriente profecti, ne dicam, & ipsa Maria, Domini mater, Elifabeth, & Zacharias, confessione sua celebrarunt. Et maximè, cum Iohannes in eius nomine prædicare pœnitentiam, & baptizare cœpit: At, ubi Christus ipse manifestè prædicauit, & præcipue, cum de uicta morte, cœlog; conscenso Spiritum sanctum die Pentecostes effudit in Apostolos, ut hi palam doctrinam ipsius omnibus gentibus annuntiarent, Sol iterum ad nouum huic nocti substituendum diem, exortus est. Atq; huius meridies fuit sub doctōribus, Athanasio, Basilio, Nazianzeno, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, & cæteris, qui manifestè plerasq; refutauerunt hæreses. Crepusculum autem vespertinū ei rursus ingruit, cum & in Oriente per Mahometum, ac Saracenos Ecclesie destructa sunt, & in Occidente quoq; per gentiū barbararum infusionem, profanamq; Pontificum ambitionem, Apostolica doctrina lux obscurata est.

Ac

Ac fuit hic secundus dies velut æqui-
noctialis, priore non modo longior aliquanto,
sed & multo clarior: quoniam in eo saltem ex
parte nunc ad spiritualia bona tantum pij
mentes, ac desideria sua conuerterunt. Dura-
uit autem, antequam ei Sol penitus occide-
ret, usq; ad tempus ferè, sicut existimant,
Henrici quarti, quintiue, ad annum nimi-
rum Christi circiter millesimum, ac centesi-
mum: quando tandem, omnibus etiam prin-
cipibus imposito silentio, Papa regnum suum
firmiter in authoritate Romana sedis erexit,
atq; constituit. Non tamen hoc secundo die
complendum dicit Spiritus sanctus illud Ho-
see vaticinium, quòd plenè videlicet in eo vi-
uificandi fuerimus à Christo, sed hoc reijcit in
tertiam quandam omnino quasi solstitialem:
adeoq; ut valde longam, immò potius eter-
nam, ita perfectè quoq; lucidam, & summæ
claritatis futuram diem: quam etiam conue-
niens præcessit nox, tempus videlicet manife-
stè regnantis Antichristi, qui secundum Scri-
pturas omnes, Ecclesiam, ante mundi finem,
rursus vastaturus fuit: ut patet 2. Thess. 2.
Matth. 24. & passim alibi. Cùm autem
Antichristus, loco Christi, Regnum occupat

in conscientijs hominum de Christo gloriantur
tium, cui Spiritu & indole plane contrarius
is est, annon horribilis rursus nox in eorum
grassatur animis?

Nox tamen hæc ut breuior, ita minus ob-
scura quoque fuit, nam, quemadmodum circa
solstitium æstiuum fieri solet, & initio diu lu-
cis aliquid ad Septentrionem, ex die præce-
dente retinuit (quod in VValdensibus, Hus-
so, Vuicleuo, similibusque pluribus alijs perspicu-
um fuit) & paulò post rursus ex vi secuturi
diei, velut sub auroram eius, non modò lin-
guæ literæque politiores, tanquam ab inferis
reuocate, primoque ornatui suo paulatim resti-
tuta sunt, verum ipsa quoque Theologia denuò
Lucis aliquid admittere cœpit per viros do-
ctos, & quasi diuinitus ad hoc instructos:
inter quos haud postremum obtinuit locum
Erasmus ille Rotherodamus: qui velut ipsam
iam exorsurus Auroram, non humanam so-
lum eruditionem (ut ante eum complures in
Italia pariter, ac Germania) fœlicissime pro-
mouit. Sed etiam in Ecclesiæ doctrina pluri-
mos taxare cœpit errores: & Scripta patrum,
nouique Testamenti libros haud parum illu-
strauit, licet ipsum Antichristi regnum con-
stanter

stanter satis nondum oppugnavit. Sed hoc
beata memoria Lutherus, eumque, secuti pluri-
mi strenue facere conati sunt, eiusque, saltem
externos errores ita sua doctrina detexerunt,
& refutarunt, ut hac parte non oppugnasse tan-
tum Antichristum, sed & expugnasse recte
iudicentur: adeoque nemo dubitare debet, quin
hinc saltem Aurora tertij diei qualitercunque
se manifestare coeperit: si coepit autem, absque
dubio magis magisque paulatim inclarescet,
donec in ipsam diurnam aeterna felicitatis
lucem excrescat.

Siquidem Aurora proprium est non in
eodem Lucis gradu perpetuo manere, multo
minus velut retroacto Sole, rursus obscurari
per aliquod nubium, aut alterius rei cuiusvis
impedimentum: sed hac victrix est, ac tan-
dem omnibus delusis adversarijs, victorioso
perrumpit, & potenter hemispherio nostro
Solem, diemque, introducit. Unde certo consti-
tuamus, Christum omnipotentem illum Ser-
vatores, ac Regem nostrum, dum suum ad-
versarium (qui diu, tanquam in obscura no-
cte, Regnum suum huc usque, nullis impediens
tibus, impune possedit) iam tanquam in di-
luculo fortiter oppugnare coepit, omnino pro-
gressu-

gressurum esse ulterius, ut eum videlicet ex
omni parte, tam intus quam foris, perfectè
nobis debellet, prosternat, & aboleat, adeoq;
latissimum in Ecclesia sua triumphum de eo
celebret, & Regnum suum aeternum occupet.

Id, inquam, è vestigio futurum esse,
nemo dubitet, quoniam & iam fieri paulatim
certissimè colligitur: quantum enim nocti
premissæ decedit, profectò necesse est, ut ap-
propinquanti diei tantum accedat: Sicuti
quatenus tenebrae minuuntur, eatenus non
potest non augeri lux. Aliter enim haud fit in
ijs, quæ dicuntur contrariè opposita. Qualia
planè sunt etiam Christi Regnum, & Anti-
christi tyrannis, cum hæc deorsum, illud sur-
sum omninò vergat: Hæc in carnem & res
mundanas prona sit, illud in Spiritu, mereq;
spiritualibus desiderijs tantum consistat.
Quemadmodum & nomen hoc: Antichri-
stus, id est, contrarius Christo, conuincit:
ideo contrariæ quoq; sunt conditionis, dumq;
ille floret, & regnat, Christus cum suis oppri-
mitur, & seruituti subiectus manet: un-
de quàm primùm etiam cadere tyrannis il-
lius inceperit, huius minui paulatim ser-
uitutem,

tutem, & aeternum erigi regnum oportebit.

Sicut enim Antipodum, seu Antichthonum nostrorum dies noctem, necessario nobis obuertit, & eorum crepusculum vespertinum, nostrum est diluculum: quemadmodum eorum & aestas nostra hyems, & autumnus nostrum ver est, ita sanctis quidem, dum Antichristus impunè regnat, adeoq; suum diem quendam habet, necessario tenebrosa nox, & afflictio grauissima relinquitur: & econtra, cum illi suus dies ad vesperam declinat, & obscura nocti locum dare iam incipit, ibi non potest non his amabilis admodum exoriri, vel ad ortum saltem appropinquare dies. Quare, cum nemo neget, Antichristo iam, tanquam tenebris nocturnis, per auroram hic illic multum decedere, quis dubitet, quin ita propius ad Christi lucem, aeternamq; veritatem sancti paulatim appropinquent? atq; ideo summopere nunc imprimis annitendum nobis est, ut in cætu vere sanctorum, hoc est, ipsi quoq; vere sancti reperiamur: ne cum prophanis ocyus ad appropinquans iam ijs exitium horribiliter abripiamur: sed ut potius, unà cum sanctis, iam illucescens

luscens ihs, ineffabili cum beatitate, Christi
Regnum ingrediamur.

Hoc enim illucescere iam demonstrat
& ipsa doctrina vis, qua reuelatur, & ener-
uatur sensim Antichristus. Cum enim is an-
teà per doctrinam priorem non tam destru-
ctus, quàm nutritus etiam videatur (de Scri-
pturis enim & ipse gloriatur) eadem utiq;
non altiore sensu reposita, nunc illum enutri-
tum à se tam facile destruere nequit. Cùm
enim illum anteà nec nascentē in inchoatio-
nis doctrina quisquā olfecerit, nec excrescen-
tem paulatim tot seculis animaduernerit,
quomodo quaso tandem adultum, seu consum-
matum, & speciosissimè fucatum aliquis ex
eadem illa doctrina non efficacius, & perfe-
ctius reuelata iam agnoscere, reprehendere,
damnareq;, & euertere posset? Cùm igitur
id, omnium sanorum iudicio, fieri cœperit hoc
nostro seculo, quis dubitet, quin doctrina, qua
fieri cœpit, non sit illa prorsus inuariata, qua
prius Antichristum peperit, fouit, & prote-
xit: sed noua planè, vel illa plurimum in-
nouata saltem ac maiorem ex aduentu Chri-
sti posteriore, quàm ex priore quondam ha-
buit, adeptam virtutem. Nam ut Spiritus car-
ne cer

C

ne cer

ne certè multo dignior est, ita posterior hæc,
gloriosaq; Servatoris apparitio priorem, quæ
Iese in carne nostra patefecit, haud dubie pos-
testate, luceq; & gloria procul excedet: adeoq;
& mirum haud videri debet, si naus antea
velut in quadam scientiæ nostræ caligine la-
tentes, & massam totam fermentantes hæc
manifestatura mox creditur, immo nunc et-
iam apertè manifestare conspicitur, suos quos-
dam velut radios in Aurora præmittens, &
iam ipsum iusticiæ solem adfore significans.

Porro colligimus hoc ipsum & alibi,
nempe quòd hic Domini dies velut in dilu-
vio quopiam appropinquet, cum ipse Matth.
24. non obscure primum quidem doceat, Ec-
clesiam similem esse puerperæ, dum afflictio-
nes, quas patitur etiam initio, nominat ὠδι-
νας: καὶ τὰς ταῦτα (inquiens) δεξιῶν ὠδινῶν,
id est, hæc omnia sunt initium dolorum, eius-
modi scilicet, quales mulier parturiens, aut
grauida perferre solet. ὠδιν enim, vel ὠδιν de
tali propriè dolore dicitur, quem pregnant
fæmina perpetitur: Deinde, clarè mox affir-
met, angustias, quas eadem fert Ecclesia, post
abominationem desolationis, id est, post An-
richri-

Antichristum reuelatum, in sui mortificatione fore tantas, ut non antea modo pares, aut similes eis nunquam pertulerit, sed ut huiusmodi nec in posterum unquam, his exantlatis, ulterius perperura sit. Quoniam his verbis Dominus admodum euidenter ostendit, Ecclesiam in his iisdem, quas Antichristo reuelato, nunc perfert, angustijs, omnino parituram, hoc est, ad gloriosam Christi lucem, peruenturam esse: quia parturiens grauissimo dolore suo perfuncta minimè dici potest, antequam peperit: siquidem in partu vehementissimus ei dolor est. Vnde si nunc Antichristo, tantam hac arcana puerpera, nimirum Ecclesia Sanctorum, patitur angustiam, quantam postea nunquam ulterius permetuere cogetur, ut affirmat Dominus, utiq; clare significatur (quemadmodum facile quiuis intelligere potest) eam in his ipsis mortificandæ carnis vniuersæ doloribus fœtum enixuram, hoc est, ab omni malo, peccatoq; & ira Dei plenè liberandam esse.

Docet hoc ipsum adhuc aliquanto, si fieri potest, euidentius ille gentium doctor, 2. Thess. 2. cum Antichristum *ἄνθρωπον* seu iniquum, hominem peccati, filiumq; perditio-

nis, in Templo Dei se collocantem, &c. (quem omnes fatemur, à pluribus verbo Dei non infæliciter iam pridem oppugnari, palatimq; etiam aboleri quodammodo cœpisse); clarè dicit, à Christo demum, Spirituq; oris eius, id est, verbo Christi spirituali consumendum, & illustratione aduentus eius abolendum esse penitus. nam si per illustrationem aduentus Christi destruendus est Antichristus, qui nunc paulatim destruitur, & aboletur, obsecro quis tum neget, aduentum Christi nunc etiam paulatim illustrari?

Quid? an non & Propheta Daniel euidenter satis indicat, his nostris omninò temporibus Christi regnum affulsurum esse, dum clarè scribit, lapidem illum de monte sine manibus abscissum, hoc est, ipsum Christum, eiusq; Spiritum, in Babylonicis colossi non tam tibias merè ferreas (in quibus antiquum, & adhuc potens Romanorum imperium, et asq; Ecclesia primitiua depingitur) quàm in infimos eius pedes ex ferro, testaq; mixtos, id est, in postremum hoc nostrum seculum, incidisse, colossoq; ita disiecto, contritoq;, ocyus in maximum excreuisse montem, qui totum terrarem orbem impleret.

Idem

Idem etiam in Michæa, cap. 5. suavi-
ter admodum prædelineatum nobis legimus,
dum in Assur saltem Antichristum intellige-
re placet: quoniam & is non minus, quam rex
Babylonicus, populum Dei captivum in alie-
nam terram abduxit: Sed audiamus tandem
huius Prophetæ suavissimum de hoc mysterio
testimonium: Hic (nempe Christus) erit,
inquit, nobis pax, cum Assur venerit in ter-
ram nostram, & calcaverit in terminis no-
stris: Et erigemus aduersus eum septem pa-
stores, & octo principes hominum: Et pa-
scent, seu destruent terram Assur in gladio,
& terram Nimrod lanceis suis: Et ita libe-
rabimur ab Assur, cum venerit in terram
nostram, & cum calcaverit in terminis no-
stris: Et tunc erunt reliquie Iacob, quasi ros
à Domino, &c. Quia secundum historicum
sensum Israëlita nunquam Assyriam vastasse
leguntur: Sed arcane futurum hoc à spiritu-
alibus Israëlitis in fine dierum, ut à Michæa
prædictum est, omninò certi simus: Et, quia
nunc Assyrium hunc arcanum in Ecclesiam
venisse, conculcasseq; eam videmus, pacem
quoq; promissam, & liberationem ocyus à
Domino reuelandam expectemus.

In hunc modum etiam apud alios omnes
ferè Prophetas obseruamus, quòd ubicunque
descripserunt Antichristum, eiusq; tyranni-
dem acerbissimam, ocyus optatam fidelibus ab
ea liberationem, & amabile Christi Regnum
quoq; promittant. Hinc Esaias, ubi cap. II.
(quo Paulus in oraculo suo de Antichristo,
modo citato respiciebat) hæc verba premisit:
Et percutiet terram virga oris sui, & Spiritu
labiorum suorum interficiet impium, &c.
mox prolixam adijcit Regni Christi descrip-
tionem, cum ait inter alia. Non tùm ampli-
us nocebunt, & non occident in uniuerso
monte sancto meo, quia plena erit terra cogni-
tione Domini, sicut aquis mare operitur, &c.

Non aliter & postea toto ferè cap. 24. fut-
uram Ecclesie vastationem, & Antichristi
regnum Esaias describit, & maxime sub fi-
nem, cum hæc adijcit: Et erit in die illa, visi-
tabit Dominus exercituum excelsum, qui est
in excelso, & Reges terræ super terram: &
colligentur, sicut vincti colligi solent, in pus-
teum, & cludentur in carcere. Quibus ver-
bis Propheta diuturnam piorum sub Anti-
christo captiuitatem omninò prædicit, Atque
inde

inde mox ut Antichristi reuelationem, ita si-
mul perfectam Ecclesie liberationem, & glo-
riosum Christi diem promittit, his additis
continuè verbis: & à multitudine dierum
visuabuntur, ac tùm erubescet Luna, & pu-
desiet Sol, quia regnabit Dominus in monte
Zion, & corã Senibus suis glorificabitur, &c.

Quin adhuc aliquanto cùm prolixius
tùm & clarius idem Esaias cap. 34. & 35.
nobis hoc ipsum prænunciat. nam cap. 34. qui-
dem in Idumææ vastatione, regnum Antia-
christi destruendum esse, significat: quoniam
in Edom, qui fuit Esau, frater Patriarchæ Ia-
cob, hypocritas & profanos in Ecclesia, cœ-
rumq; antichristianum apud Propheias ubiq;
depingi videmus. Cùm igitur inter alia plus-
rima, torrentes eius in picem, & humum in
sulphur esse conuertendam, perpetuoq; arsus-
ram ait ut in ea nulli de hinc habitent homi-
nes veri sed ferales tantùm aues, & immun-
de bestie, coruus, onocrotalus, ericius, vlula,
cum Satyris & Lamys: utiq; ibi mera vepres
& spina crescant, etc. nemo sanè dubitare de-
bet, qui arcanis huiusmodi verbis indicet, ali-
quando futurum, ut Antichristi nobile re-
gnum corruat, & principes eius, detecta fa-
cie,

cie, damnentur, & habeantur iij, qui sunt,
impj scilicet, & profani, diuinaq; veritatis
hostes, non gubernatores Ecclesie diuina vo-
luntate constituti, pro quibus huc vsq; falso
diu se congesserunt.

Sed hoc ubi factum fuerit, quid expe-
ctandum erit, nimirum id, quod sequente
cap. 35. statim ibidem aequè copiosè de Eccles-
siae consummatione, clarissimoq; Christi die
subijcitur his verbis: Latabitur deserta &
inuisa, & exultabit solitudo, & florebit quasi
lilium, germinans germinabit, & exultabit,
gloria Libani dabitur ei, decus carmeli, & Sa-
ron: ipsi videbunt gloriam Domini, & deco-
rem Dei nostri, quòd iam Deus noster sit ven-
turus, ac saluaturus nos, &c. Quo tempore di-
cit Esaias, & omnes vitiosos, qui scilicet vi-
tia sua detestantur, verè sanandos & perfe-
ctissimam salutis viam, in quàm nulla cru-
deles bestia conscendant, esse manifestandã:
ac tùm sanctos ab omni malo liberatos in Zi-
on esse reuersuros, proq; Ecclesia vera tandem
rursus agnoscendos cum laude, laticiaq;, &
gaudio sempiterno, dolore iam, gemituq; ab ijs
fugiente, &c. Totum caput hoc, si cui placet,
inspiciat, & ita, Christi diem hunc postre-

num in eo prædici, facile considerabit: adeoq̃
eum & mox post Antichristi ruinam ut de-
scriptum à Propheta, sic venturum quoq̃ cer-
to statuere poterit.

Quemadmodum & statim postquam
Esau, primogenitus Isaaci natus fuit, Iacob
eum in partu, manu sua plantam pedis eius
tenens, mirabiliter insecutus esse scribitur.
Sicut & postea, cum pater eorum, Isaacus iam
senex, & caligantes habens oculos, ne videre
quicquam amplius posset, adeoq̃ statum Eccle-
siae nouissimis his temporibus ab Antichristo
corruptū representans, initio quidem emisit-
set maiorem filium, Esauum, in agrum, ut ibi
feras agrestes arcu, gladioq̃ suo venaretur,
quasi sic benedictionem promissam consecu-
turus: Interea quietus Iacob, ex consilio piæ
matris, intus nimirum in se, suiq̃ cordis ex-
purgatione, manens, illo deluso, benedictio-
nem paternam, haud citra mysterium ingens,
obtinuit.

Huiusmodi certum futura nostra libe-
rationis ordinem apud alios quoq̃ Prophetas,
Ieremiam, Ezechielem, Hoseam, Ioëlem, A-
mos, Abdiam, & Zephoniam, ceterosq̃ plu-
ribus locis (ne de Psalmis etiam dicam) &

C 5 alibi

alibi passim legimus. Verum ijs, ne prolixiores
res fiamus, in medium nunc relictis, uno ver-
bo saltem ordinem in Propheta Zacharia sas-
ne pulcherrimum aperiamus. Is enim, pre-
ter alios in hoc diligens fuit, ut ordine certo
tres hos (de quibus ex Hosea modo diximus)
Ecclesie dies in eodem libro celebraret. Si-
quidem ut 14 tantum habet in eo capita, sic
primis 8. precipue de suis coetaneis, veteri q̄
pacti temporibus agit, at nono decimo & un-
decimo clare predicat ea, que temporibus in-
choationis in Christo primum, a fini tergo
conscenso, Ierusalem ingrediente, predicans
teq̄, Euangelium pacis passoq̄, & excitato: De-
inde & in eius Ecclesia florente simul initio,
& mox degenerante, gesta sunt.

Quam primum autem in undecimo
capite prolixius eius, velut montis pulcherri-
mi, Libani destructionem, & Antichristi,
quem pastorem stultum vocat, erigendum in
ea regnum aperte, cumq̄ omnium doctorum
astipulatione, predixit, aggreditur statim in
ultimis 3 capitibus ad hanc nostri temporis
Auroram amabiliter admodum predican-
dam, dum litera primum repurgatores, eos
rumq̄, successum in Ducibus Iudee prænunci-
at: & mox inde Spiritus, veritatisq̄, praecep-

nes in domo David, & habitatoribus Ierusalem gratiosissime describit, cum ait primum cap. 12. Et effundam super domum Davidis, & habitatores Ierusalem Spiritum gratiae & precum. Item paulo post cap. 13. in illa die erit fons patens domui David, & habitatoribus Ierusalem in ablutionem peccati, & immunditiae, cum alijs, quae prolixè de beatissimo diluculo, usq; ad libri sui finem, idem hic Zacharias prosequitur.

Nec minus hoc ipsum etiam è Scripturis noui Testamenti colligi potest non modo, quia Christus id in se suoq; exemplo praestendit, dum statim, postquam ab Antichristiano mundo crucifixus, & mortuus, sepulchroq; impositus fuit, à mortuis gloriose die tertio resurrexit, quò significaret, ita tandem & Ecclesiam, corpus ac sponsam suam, ubi satis diu tandem Antichristum, in se reuelatum perpeffa fuerit, & sic arcano modo sub eius iugo se mortificarit, ocus ad gloriosam in Spiritu ipsius vitam excitatum iri (sicut etiam Apostolus ait, illum Sanctorum hostem in Apparitione Christi, quod modo latius audiimus abolendum esse) verum, quia passim idem in Apocalypsi quoq; pluribus figuris inculcatur.

culcatur, quod videlicet Antichristi fauissima tyrannidi patefacta, damnataq̄, & euerse gloriosum, & consummatum Christi regnum è vestigio substituendum sit, ut illam damnari videntes in Ecclesia pij, non possint non hoc omninò statim sibi reuelandum expectare.

Cernimus id primùm in huius libri cap. 7. nam illic initio quidem Angeli 4. valde noxij tenent ubiq̄ terrarum ventum, id est, Spiritum sanctum ac doctrinam salutis, ne spiret super terram. Vnde, cum horum tyrannis per alium eos insecutum Angelum refrenari cœpit, mox procedunt & illi stolas induti condidas, qui sunt coram throno Dei etc. Sic & paulo post, cum Antichristi regnum ibi cap. 9. Sp. sanctus in locustis, & equitibus illis copiose descripsit, immediatè subiungitur in capitibus proximè sequentibus decimo, & undecimo, satis apertus & amabilis admodum b. consummationis typus in Angelo illo forti, nube circum amictò, velatoq̄ iride, cuius facies lucebat, ut sol, & pedes erant quasi columna ignis, & habebat apertum iam in manu sua librum. Item paulo post in duobus illis testibus Christi prophetantibus, qui
primùm

qui primum occisi, mox conscendunt cœ-
lum &c. Sic etiam cum in bestijs Antichri-
stus, cap. 13. descriptus fuit, mox cap. 14. cla-
rè manifestatur Christi Regnum, dum stare
iam ostenditur agnus in monte Zion, & cum
eo 14400 habentes nomen patris sui ardens in
frontibus suis, &c. quæ pulcherrimè per totum
caput ibi descripta leguntur.

Non aliter & cap. 16. postquam bestia
thronus, & regnum effusa quinta phiala, te-
nebrosum adeò factum est, ut suas ipsorum
linguas, hoc est, proprias ipsorum, humanas
quippe doctrinas homines morderent, seu
manducarent, inde mox, post effusionem sex-
ta phiala, siccato Bobylonico flumine, prapaz-
rata est via Regibus ab ortu solis venienti-
bus, & mundum in iusticia gubernaturis,
&c. Sed perfectissimè simul & copiosissime
videmus, hæc eadem præfigurari sub finem
eiusdem libri: quia sicuti caput. 17. 18. 19.
& etiam 20. velut ex proposito, regnum An-
richri constitutum, patefactum, damnatum,
ac destructum fusissimè, varijs introductis
figuris, lamentis, & exhortationibus, descri-
bitur: ità postea duobus ultimis capitibus,
21. sci-

21. scilicet, & 22. gloriosum Christi regnum
in perfecta Luce, gloriæ suæ reuelatum sensu
tentis admodum insignibus exprimitur,
dum loquitur de eo Spiritus sanctus his, in-
ter alia, verbis: Et vidi cælum nouum, ac
terram nouam. Item, Vidi ciuitatem san-
ctam Ierusalem descendentem à Deo de cælo,
preparatam, ut Sponsam ornatam viro suo.
Et audiui vocem de cælo, dicentem: Ecce Ta-
bernaculum Dei cum hominibus, & habita-
bit cum eis, &c. quæ prolixè duobus inte-
gris, uti dictum, capitibus, ad finem usque
libri, subiunguntur. Cum itaq; liber Apo-
calypseos vnica, vel saltem præcipua sit noui
Testamenti prophetia, decet, ut eum quoq;
magnificamus, & in ea, quæ sub mundi fis-
nem Ecclesiæ reuelanda fuerunt omnino præ-
dicta esse firmiter constituamus: adeoq; &
nihil dubitemus, quin hoc ordine Christi re-
gnum, Antichristo reuelato nunc, ac damna-
to, propediem substituendum sit.

Sed nos iam dudum ultra clepsydram,
& prolixius forsân hoc argumentum, quam
huic tempori conueniebat, urgemus: verum
tamen, si dignè quis perpendere voluerit,
quantè

quanti res hac momenti sit, neutiquam is
hinc nobis iuste succensere poterit: quoniam
ea fere sola nos vel aeternae mortis, & ira di-
vine reos, vel vitae planè beatæ, salutisq; &
fœlicitatis nunquam rursus adimendæ con-
sortes efficere potest. Siquidem dies Domini,
cuius Auroram nunc illucescere docuimus, ut
præcognoscentes, ac decenter observantes
eum, amabilis admodum lux erit, quæ suis
radijs omnes mox tenebras, omnes lapsus,
omnia peccata, doloresq; & calamitates in
perpetuum ijs auferat, ita cæsis, & stertenti-
bus in carnali sua vita (qui nunc falsa quas-
dam huius mundi die, noxiâq; securitate se
decipiunt) hac ocyus erepta, noctem obscuris-
simam, & perennes dolores, eius loco reddet.
Quo sensu videmus à Prophetis, impiorum
respectu, concinnè prorsus hunc, (Sanctis a-
mabilem) Domini diem, tanquam tenebro-
sum, seu nebulosum, & obscurum, id est, ca-
lamitosum valde describi, foreq; prædici:
quemadmodum & hic mundus, in quo pro-
fani diem quendam, & fœlicitatem suam
constituunt, verè pijs (quoniam hi ferè cruce-
rem, cum Domino suo Christo, ferunt, &
ignominiosè, sicut ille, cum impijs reputan-
tur)

sur) longè nocti, quàm diei, similior appa-
ret.

Quare nos iam, si sapimus, & aeternam
cupimus felicitatem, ocyus absq; longiore de-
liberatiene, mentis oculos à presentibus o-
mnibus auertamus, & ad ea sola conuertamur,
quæ profanis haud in conspectu sunt sed
fidelibus tantùm in die Christi reuelari que-
unt. Ad quem si semper anhelandum fuit
Sanctis, multò magis profectò nunc est, cum
imminet, iamq; illucescit, & velut in Aurora
quadam, notabiles à se spargit radios. Vnde
nec dubium esse potest, quin iam Sol mysticus
ad Horizontem nostrum appropinquet, ipseq;
Christi Spiritus corda nostra perfectè sua luz-
ce perfundere querat. Hoc tot, quas attigi-
mus modò, Scriptura manifestè clamant:
Hoc à tot eruditis Mathematicis annotata
superiorum Planetarum illa, quæ visa est hac
hyeme tota, coniunctio contestatur, cum &
in Zodiaci finem incidere, ubi semper quoti-
es ab initio mundi facta est, aliquam insti-
gnem Ecclesie mutationem prænucciavit: &
sit non tantùm imparis numeri, (post qua-
lem bona magis & optata Sanctis contigisse,
reperimus) Verùm etiam septima, qui nume-

rus habetur arcanissimus, & ut septima-
nam, ita verisimiliter & mundum clau-
surus, & Ecclesiam consummaturus ex-
istimatur: Hoc denique certissime prae-
monuit illa molis immensa fax, & stella nova,
quam pridem in eadem fere linea respectu
polorum mundi, cum illa memorabili coniun-
ctione, versus hanc plagam septentrionalem,
supra vertices nostros, ultra spatium totius
anni mira luce rutilare vidimus: cuius pro-
fecto nova stella iustum est, ut perpetuo si-
mus memores: utq; his omnibus commonefa-
cti, vigilanter ad instantem iam Domini di-
em assidue prospectemus, nec eum nobis in
maximum damnum, aeternamq; miseriam
nostram, claudentibus oculis frustra lucere,
seu in curis huius caducae vitae stertentibus
incognitum obuenire sinamus qui sicut obser-
uantibus ad eum erit salutaris, & ineffabilis
laticiae causa, sic negligentibus horrendam
adducet noctem, & extremum proferet ite-
ritum.

Ideo, sicuti Dominus fideliter omnino
nos, hoc temporis articulo viuentes, prae-
monet his verbis: Cum haec fieri videritis, Le-
uate capita vestra, suspicite, & scitote, Re-
gnum

D

gnum

gnum Dei, vestriq; Redemptionem esse pra
foribus. Amen dico vobis: non praeribit
hac generatio, donec omnia facta fuerint.
caelum, ac terra transibunt, mea autem ver-
ba non transibunt. Ceterum, inquit, atten-
dite, ne quando corda vestra tunc grauentur
crapula, & ebrietate, profanisq; de victu cu-
ris, & sic repentinus ingruat in vos ille dies,
tanquam laqueus enim superueniet omnibus,
qui sedent, id est, habitant animo securo, su-
per faciem vniuersae terrae Vos igitur (inquit)
vigilate iugiter, orateq; instanter, ut digni
reddamini, effugere mala, quae securis ibi su-
peruentura sunt, & stare coram filio homi-
nis: In hunc planè modum & nos hic pios
omnes iterum atque iterum admonemus, ut
nunc ad vicinum Christi diem, omni luxu,
mundanaq; sollicitudine deposita, sericò vi-
gilare, semperq; & ardentè orare studeant,
quo mala quæuis eluctati, stare, beatiq;, &
hilares esse possint coram illo filio hominis,
Christo Domino, & Seruatore nostro nunc
& in omnem aeternitatem.

Oremus te Domine Iesu, fili Dei viui,
quem iudicem viuorum, & mortuorum ad-
futur-

*futurum expectamus, ut ex immensa tua
bonitate nobis oculos mentis aperire digneris,
quo nunc in hoc velut mundi quidem vespe-
re, sed aternitatis diluculo, diem & iusti-
ciam tuam aternam, qua liberemur ab omni
malo, tuam in gloriam, & fideliter ex-
pectemus, & feliciter obti-
neamus, Amen.*

DIXI.

FINIS.

Deo laus, Amen.

D 2 ORA.

ORATIO II. DE
MORTE ARCANA,
seu quanta lux arcanè mor-
tuis demum afful-
geat.

SPERO CLARISSIMI
viri, studiosiq; audito-
res, vultis nobis haud qua-
quam esse vertendum, si
proficientes actionem Philo-
sophicam, hic sapientiam
eam que plane sincera est, fucosq; omni caret,
& certe Christianos maxime decet, nempe
Christianis ab ipso Deo manifestatam, coram
vobis inuestigauerimus. Vt enim Virgilius in
Bucolicis ait: Si canimus sylvas, sylvae sint
Consule dignae: sic & nos existimamus, ita
tractanda nobis humana quaeuis officia, ne
dissimulemus interim, nos esse Christi disci-
pulos, & studiosos imprimis eius Lucis, quam
è sinu sui patris ipse protulit, & verbo suo
nobis in aeternam animae nostrae salutem pate-
fecit: nos tamen hic è sacra Scriptura selige-
mus non ea, de quibus hoc tempore, cum ia-
tura

Etura fraternae charitatis, à multis periculose
concertatur: sed quae magis nos in vera pie-
tate, sanctaq; lucis divina spe confirmet, atq;
reficiant: & quae praeterea non procul et-
iam à decretis nonnullorum veterum Philoso-
phorum abluere videantur.

Constituimus enim hic oratione quam
brevissima simul, & simplicissima declarare,
quod vera Philosophia, seu vera sapientiae
studium sit arcana mors, aut mortis medita-
ri quadam: adeoq; initio de morte necessa-
rio non nulla praemitemus, postea de scien-
tia quae reuelatur arcane mortuis, iuxta Scri-
pturas, aliquanto latius acturi. De quibus dum
admodum simpliciter, aperteq; dicere studebi-
mus, premium nobis Deus humiliter exoran-
dus est ille pater Domini nostri Iesu Christi,
bonorum omnium fons, & largitor unicus,
qui solus est sapiens, omnipotens, & bonus, ut
ipse nobis in hoc ordinario labore nostro cle-
menter adsit, eaq; inspiret, ac suggerat, per
quae cum aeterna sui nominis gloria, tum fide-
lium omnium salus, & exaedicatio promoue-
ri queat: Deinde rogamus etiam vos omnes,
qui nunc hic adestis, ut ea, quae proferemus in
medium, a quibus beneuolis, attentisq; percipe-
re stu-

se studeatis animis, nihil addubitantes, quin
eadem, Dei beneficio, vobis etiam utilem, ac
salutarem omnino praebitura sint instructio-
nem. Sed nunc ad rem ipsam, abrupta praesa-
tione tandem accedamus.

Primum itaque, mysterium hoc de morte
veteris hominis olim etiam Plato, Philoso-
phus gentilis, & Christi luce non imbutus,
quodammodo vivit, verbisque illustribus, in
dialogo, qui titulo Phaedonis inscribitur, na-
turales tantum sequens rationes, expressit.
Fundamentum autem huius doctrinae iacit
in hac usitata mortis definitione, quod ea sit
anima à corpore separatio, vel (ut ipsius utar
verbis) τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλα-
λάγη.

Atque inde progressus Plato colligit,
Philosophos, qui professioni suae respondent,
esse studiosos mortis, quoniam ut ait: ἀπο-
λύσιν ὅτι μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ
σώματος κοινωνίας ἀγαθόντων τῶν ἄλλων
αἰσθητῶν: Dum de corpore quidem à se ve-
lut oblivioni tradito, nihil aut parum admo-
dum solliciti cibum, potum, ornatiorem in ve-
stitu cultum, aliasque voluptates, & vitæ fa-
stus, quibus corpus extrinsecus honoratur,
foue-

fovetur & colitur, prorsus, negligunt: ani-
ma ve: o virtutibus omnis generis expolien-
de tantum intenti sunt: quod ubi serio faci-
unt, quæso quid aliud quam fugam, ac disces-
sum a corpore, meditantur, hoc est, quam ad
ad mortem se componunt, & (ut ibidem So-
crates introductus à Platone loquitur) ἀπο-
θνήσκῃν μελετῶσι?

Deinde, probat idem ibi Socrates &
hac ratione, quod Philosophi sint intenti
speculationibus: & quod essentielles rerum
formas, & veritatem in omnibus inqui-
rant: quò sensus corporis, auditus, visus,
tactus, & reliqui nihil prorsus conducunt,
immò magis obsunt, & se veritati, ne faci-
le veniat ijs in conspectum, hostiliter oppo-
nunt, ut ibidem ipse significanter admodum
testatur his verbis: ὅταν μὲν γὰρ ὁ φιλόσοφος
μετὰ τοῦ σώματος ἴπταχρηται σκοπεῖν, δῆλον,
ὅτι τότε ἐξοπατῆται ὑπὸ αὐτοῦ, id est, Philo-
sophum, dum inter speculandum in consili-
um adhibet corpus, ab eo seduci, manife-
stum est. Omitto rationes alias, quibus ille,
quod corpus agnitioni veritatis impedimento
sit, dum iam cibi, vestitusq; sollicitudine re-
D 4 moratur.

moratur, iam etiam infirmitatibus, & mor-
bis varijs detinet hominem, velut irretitum,
ne liberè prorsus, & expeditè sapientiæ stu-
dio vacare queat: ex quibus omnibus hoc di-
uinus ille dictus Plato concludit, quòd Philo-
sophi, quicunq; verè sunt, quòd audiunt, re-
cedere quàm longissimè à societate, seu af-
fectione sui corporis, id est, mori, serio stu-
deant.

Nec multum ab hac Platonica discre-
pat cœlestis, & omnibus modis verissima Do-
mini, Magistriq; nostri Christi, Philosophia:
siquidem & in ea veteris hominis mortifica-
tio nequaquam ultimo loco nobis præcipitur:
Eadem tamen cum illa prorsus non est. Vt
enim hæc nostra per omnia, sancta & immac-
culata est: ita Platonis illa, quantumuis in-
signis, & admiratione digna, tamen ex hu-
manæ mentis (ubi verbo Dei destituitur)
caligine, suis quibusdam adhuc erratis obno-
xia deprehenditur. Quorum primùm est,
quòd in uniuersum damnare videtur corpus,
velut animæ carcerem, & sepulchrum quod-
dam, in quo nunquàm illa perfectè verita-
tem scire possit, cum nobis tamen è sacra
Scriptura manifestissimum sit, quòd & ad
imagi-

imaginem & similitudinem Dei creatus ho-
mo, nisi peccasset, ad perfectam sui creatoris,
omnisq; veritatis agnitionem etiam in cor-
pore viuens, omnino peruenisset: & quod
certè post hanc vitam, resuscitatis corpori-
bus, utiq; Deum in illis, euidenter, pleneq; per
omnem aternitatem cognituri simus. Ideò
neque filius Dei corpus hoc nostrum suam bo-
nam creaturam, assumere, sed solum pecca-
tum, abominabile duxit.

Alter Platonis in hac præclara sua
disputatione lapsus est, quod, labem originis
ignorans, animam ab omni vitiositate pror-
sus absoluit: ut hæc ei planè sit immaculata,
dum ex contagione corporis non inquinatur,
quasi non homo totus, tam anima scilicet,
quam corpore, post mandati diuini transgres-
sionem, peccato sit immersus, id quod nunc
omnibus in Ecclesia, secundum Scripturas, in
confesso est. Ex hoc fonte tertius ei quoque
profluxit error: Cum enim nihil de fæda
totius hominis auersione, Deiq; aduersus eam
ira iustissima didicisset, hinc seriò nullum su-
is auditoribus dolorem, nullamq; pœnitenti-
am vsquam suavit, nec aliud eis ostendit res

D S medium,

medium, quàm emendationis humanum alis
quod studium, & liberum arbitrium: quod
in tanto negotio reuera plus quàm ficulneum,
aut stramineum est. Vnde meritò similes
videntur eiusmodi Philosophi tibicinibus il-
lis, qui defunctis olim assistere solent: quoni-
am & hi suavi suo cantu viuis quidem alis
quid euanidi præbebant solatiij, sed mortuis
vitam non restituebant.

Idcirco plurimum, uti dixi, Platonis
humanam hanc Philosophiam excedit diuina
Christi nobis reuelata sapientia, non effica-
cia tantum, sed & rectitudinis, & sincerita-
tis respectu: quoniam hæc neq; substantiam
nostri corporis à Deo (qui nihil mali produ-
xit unquam) formatam accusat, vel etiam
damnat: nec animam à vitiosa qualitate per
lapsum primi parentis ei quoq; inducta pror-
sus absoluit: Sed utraq; hominis partem,
tàm animam, quàm corpus, nec minus eius
ἰσὺν ἡμῶν, seu rationem, intellectum, & scien-
tiam uniuersam, quàm voluntatem, affe-
ctus, ac desideria omnia sic esse coram Deo
distorta, & inquinata docet, ut eius iudicio
plane hinc homo sit mortuus, & in nihilum,
seu ad meram vanitatem redactus.

Quan-

Quamquam enim alicuius anima forte
tam per mortem à corpore discessit, non tamen
ideo protenus ea coram Deo, prorsus beata
viuere censenda est: Siquidem non unica
mors est hac, anima scilicet à corpore separa-
tio, de qua Plato solummodo disputat, sed in-
uenitur & alia mors quadam, hac multo for-
midabilior, & grauior, Dei videlicet ab ho-
minis anima propter peccatum eius, discessio:
quia, sicut anima corporis, ita Deus animæ
nostra verissima vita est: ut, cum hac à Deo,
vita sua, deseritur, mortua sit reuera, non
secus ac videmus, corpus in se collabi, post-
quam animam, vitæ suæ causam, exhalauit.

Cum igitur omnes in Adamo proto-
plasta peccauerint, iusticiamq; hinc origina-
lem amiserint, & à Deo, vita sua, miserabili-
ter auersi, seu abalienati sint, quid aliud se-
quitur, quam uniuersos, quotquot vsquam
sunt, homines in morte grauissima detineri
constrictos, iuxta Domini dictum ad Ada-
mum: Quocunq; die comederis de arbore sci-
entia boni & mali, morte morieris. Atq; hæc
est ratio, cur & in sacrosancta Christi, præ-
ceptoris nostri, Philosophia tradatur doctri-
na de

na de morte, seu mortificatione veteris hominis, ubi mors quidem, uti dictum, non est intelligenda, corporis ab anima sciunctio, sed animæ potius à Deo, vitæ suæ fonte, separatio, vera nimirum eius nostræ calamitatis agnitio. Sanè mortem hanc horribilem, vult Deus, ut, quotquot verè pijs sunt, in hac vita, cum vero sensu, dignoq; luctu, ferant: quo sic ex morte tandem ad veram, & æternam in Spiritu Christi vitam perveniant. Quanquam enim omnes Adæ posterij detinentur in hac horrenda morte, velut in obscurissimo carcere, pauci tamen inter eos illam, iuxta Dei mentem, ferunt hoc est, intelligunt, sentiunt, & in vera pœnitentia lugent, atq; ex animo deplorant.

Siquidem in Regno Christi quàm longissimè manet à spe vitæ remotus, quisquis in iudicio Dei, se vitæ prorsus expertem esse, nondum agnoscit: ut & agrotus ille periculosissimè laborat, qui morbum suum haud sentit. Hinc Evangelio Deus legem tam operosè præmittit, clarisq; verbis exponit in ea, quid à nobis fieri velit, etiam in hunc finem, ut à nobis id, nullis humanis viribus, absq; nova quadam è Spiritu Christi natiuitate, præstari posse

ri posse videamus: quemadmodum attestatur & hoc Apostoli dictum: Per legem cognitio peccati. Sed qualis esse debet hac peccati cognitio? num literalis & humana tantum, qua videmus & plerisque hypocritas intrepidè fateri, quòd sciant, se divina legis esse transgressores, etiamsi nullum prorsus inde sentiunt in corde suo dolorem, nec ut in melius commutent vitam suam, vlllo modo solliciti sunt?

Hec profectò nequaquam est vera peccati cognitio: nam si verè quis in se peccatum videret, is inde se protinus & maledictum, et aeternae Gehennae reum esse, necessario concluderet: Idem inde iudicium, & horribilem iram Dei contra se, nequaquam sine maxima consternatione, sentiret: ut non possit non hinc mox, velut ad ignem cera, colliquefcere prorsus, & ardentissimo recuperanda iusticiae desiderio consumi. Quanquam enim in Evangelio de Christo p̄ se sustentant, ad impios tamen seu seculares, & impœnitentes, qui reuera legem, ac transgressionem suam, uti dictum, ignorant, illud nullo modo pertinet. Nam legem præcedere nequit, sed sequi tandem debet hic latus de Christo nuncius: ut
qui

qui vim legis haud sentit, in veritate nul-
lam ex Euangelio de Christo consolationem
haurire queat. Propterea toties in Scripturis
hae suauissima sententiae repetuntur, quod
pauperibus, & afflictis Euangelium praedice-
tur, quod sedentibus in tenebris, & in um-
bra mortis diuina lux affulgeat, contritis cora-
de sua vulnera sanentur, caecis visus, surdis
auditus, mutis eloquium, & vita mortuis, a
Christo donetur.

Et hoc modo necesse est, ut omnes, qui
mortem tristissimam, in qua sunt (eo quod
ab anima sua, peccando, Deum amiserint)
in aeternum effugere desiderant, eam in vera
legis agnitione per omnem hanc vitam, vero
cum sensu, luctuq., ac gemitibus inenarra-
bilibus, ferant sint spiritu pauperes, animoq.
afflicto iugiter ad Christi Regnum, & libe-
rationem a peccato suspirent, nocteq., ac die
iusticiam eius esuriant, ac sitiant, a se, terre-
niq., rebus omnibus animo velut ablactati
prorsus, & auersi. Quales verè peccatum
suum agnoscentes admodum pulchrè, Leuit.
13. depingitur in manifestè leprosis, non mo-
do, cum Spiritus sanctus eos tum demum,
cum nullam omninò partem in toto corpore
suo

suo viam, seu sanam, sed meram illic ubiq;
lepram, inueniunt, à lepra sanè mirabiliter
absoluit. verùm etiam postea, cum docet, qua-
les nam leproforum habitus, & incessus esse
debuerit, quòd scilicet vestes habere iussi sint
laceras caput nudum, os coopertum: & quòd
velut palam immudus, eorum quis extra
castra, solitarius versari debuerit: Quibus
omnibus apertè satis ostenditur, quòd arca-
nus huiusmodi leprosus, homo scilicet, qui ve-
rè se peccato pollutum agnoscit, ex eo pudefie-
ri pudefactusq; os occludere, nihilq; magnifi-
cè de se loqui, nedum sentire, sed palam im-
mundum se confiteri teneatur.

Vnde dicit Apostolus etiam 1. Cor. 11.
Si nos ipsos iudicaremus, utique non iudica-
remur à Domino Et ipse Dominus ad Phari-
seos, Iohan. 9. Si caci essetis, non habere-
tis peccatum, iam autem, cum dicitis: vi-
demus, peccatum vestrum manet. Item:
in Iudicium ego veni in hunc mundum, ut
& qui caci sunt, videant, & qui vident,
caci fiant. In quam sententiam suauissi-
mè loquitur Dominus etiam Esa. 1. Si fu-
erint

erint (inquiens) peccata vestra, tanquam
vermiculus, quasi nix dealbabitur, &c.
quo dicto Spiritus clam nos horiatur, ut in
humilitate Christo Domino, qui peccatis no-
stris oneratus incessit, & verus ille vermicu-
lus fuit, omnino conformes efficiamur, unaq;
cum eo, peccatis etiam nostris incedamus oner-
ati, mortemq; veteris hominis, & mundi
totius conculcationem, tanquam vermiculi
quidam, libenter & ipsi feramus.

Porro, quicumq; sic nundo, & uniuersae
carni cum Christo, & in spiritu Christi mori-
untur, hi vitae quoq; & Gloriae eius omnino
participes futuri sunt, alij vero nulli. Neque
enim Christus propter iustos venit, sed ut
peccatores vocaret ad poenitentiam: non sa-
norum, sed male habentium esse vult medi-
cus: non ad se inuitat securos in carne, sed la-
borantes, & oneratos peccato: solos respicit
pauperculos, & Spiritu contritos, qui contre-
miscunt ad verbum ipsius: intentus est in
orationem humilium, corq; eorum fractum,
seu contribulatum, atq; contusum haudqua-
quam despicit, sed promptissime semper, tan-
quam sacrificium sibi gratissimum, acceptat.
Siqui-

Si quidem huiusmodi demum Christi sui pra-
ceptoris, in hac salutari Philosophia, veraque
sapientia studio gemini sunt discipuli, sicut
etiam indicat Dominus, Matth. 16, cum ait:
Si quis post me venire vult, abneget semet-
ipsum, &c.

Quare nec semper hi persistent in hu-
mana sua mentis caligine seu ignorantia, sed
mox, illuminatis diuinitus oculis per ver-
bum, spiritumque eius viuificum, e tenebris mi-
rabilia de lege, doctrinaque Dei conspicient, cla-
reque tandem cognoscent, quae profani cuiuspiam
nec oculus unquam vidit, nec auris audi-
uit: immo de quibus & cor hominis non re-
nati ne per insomnium quidem cogitare pos-
test. Nam profanis quidem Scripturae ma-
nent, velut liber exoticus, aut sigillis multis
obseratus, ut inspicere, legereque ab ijs nullo modo
possit. At hi surdi, caeci, Christi, qui carna-
lem suae mentis oculum eruunt, id est, qui ve-
lut sibi mortui, se cum omni suo intellectu,
scientiaque humana prorsus abnegant, soli tan-
dem, iuxta Scripturas, audiant verba libri,
Mosisque faciem citra velamen intueri po-
terunt, quantumuis, praegloria, fulgoreque di-
uinae lucis illa rediet, omniumque aliorum oculo-
los ita

E

los ita

los ita perstringat, ac percellat. ut nudam,
nulliq; velamento coopertam eam haud inspice-
cere sustineant.

Nam etsi Paulus 2. Cor 3. Scripturam
veteris testamenti solummodo (quia de no-
uotum nihil adhuc scriptum erat) in hac ve-
lata Mosis facie depictam esse, dicit, sciens-
dum nihilominus, quod in hac imagine Mos-
is recte Scripturam vniuersam, quatenus li-
tera est, & carnalibus oculis, animistue inspi-
citur, comprehendimus quia noui testamen-
ti nullus profanus, & e sancto Christi Spiri-
tu non renatus particeps esse potest. Quam-
obrem huiusmodi secundum carnem affectis
omnibus etiam in hunc usq; diem tota Scri-
ptura tam Prophetica, quam Apostolica ma-
net vetus testamentum, adeoq; ceu Mosaica
quaedam facies velo nostrae peruersae carnis
obnubilata. Sicut enim Exod. 34 scribitur,
quod Moses loquens coram Domino nullum
faciei suae velamen impositum habuerit, sed
hoc demum, ad populum locuturus, assump-
serit, ita sciendum de tota sacra scriptura,
quod in se quidem, quatenus a Deo scilicet
est inspirata sit Spiritus & vita sed quod ni-
hilominus lector, seu auditor carnaliter af-
fectus, in ea tantum litteram, id est, carnalem,

seu humanū quendam intellectum percipiat.

Sensus enim carnis est illud velamen,
per quod à vero, Spiritualiq; scripturarum
intellectu procul abercemur, nec Dei men-
tem, lucemq; diuinam in ijs expressam quis-
quam scire potest, qui non hunc suum corru-
ptum oculum, nempe scientiam humanam,
eruit, hoc est, qui non ad arcanam sui mortifi-
cationem se componit: nam ei mera parabola
et agnata manent omnia quæ Deus unquā
locutus est: sicut ait, Ioha. 16. Hactenus in pa-
rabolis locutus sum vobis: veniet autem tem-
pus, quo non amplius vobis in parabolis lo-
quar, sed liberè de patre meo annunciabo vo-
bis Et Psal. 78. Aperiam in parabolis os meū,
et proferam anigmata abscondita à principio
mundi: quæ verba & Matthæus Euangelista
ca. 13. Christo attribuit: omnia (inquiens) hæc
Iesus in parabolis loquebatur turbis et sine pa-
rabolis nihil eis loquebatur, ut Propheta di-
ctū impleretur. Aperiam in parabolis os meū et.

In quam sententiam legitur & Marc 4.
memorable Domini dictum hoc ad suos di-
scipulos: Vobis datum est, nosse mysteria Re-
gni Dei, illis autem, qui foris sunt, omnia fi-
unt in parabolis, ut videntes videant, & non

intelligent. Quanquam enim prima fronte videtur hic Dominus loqui de paucis aliquot similitudinibus, quas turbis illo tempore proposuerat, sciendum tamen, quod emphatica verba haec: *ijs, qui sunt foris, omnia sunt in parabolis &c.* multo latiore requirant intellectum, & aperte declarent, uniuersam Scripturam tam Prophetarum, quam Apostolorum *ijs, qui foris, hoc est, qui non e Spiritu Christi regenerati sunt, esse velut Mosaico velamine quoda etiamnu obuolutam: ut adhuc hodie nullus hypocrita, quantumuis doctus, et celebris, veri quicquam in ea conspiciat.*

Si quis his contradixerit, et ia olim, post qua Christus a Iudaeis ac gentib. receptus est, illud Mosaicu velamen a Scripturis ablatum esse, contenderit, eo quod Paulus loco supra notato testetur, illud aboleri in Christo, tolliq. omnibus, qui conuertuntur ad Dominum. Si quis (inquam) ita sentit, is primum diligenter consideret id, quod idem Apostolus ibidem immediatè subiungit his verbis: Dominus autem Spiritus est, o de xue. & to meua esi. Nam hoc dicto, velut digito nobis ostendit, de quali nam loquatur conuersione, nimirum non de vulgari, qua quis exterius Christi no-

sti nomen, seu doctrinam assumit, & Sacra-
mentorum ceremonijs initiatur citra veram
cordis & affectuum omnium inuocationem,
verum de spirituali, qua reddamur eiusdem
cum Christo Domino Spiritus, & indolis.
Hanc internam, & perfectam Spiritu Christi
natiuitatem si quis habet, ei (fateor) Dei
mens in Scripturis denudata est, & aperte,
citra velamen introspicitur.

Alijs autem, qui Christum tantum
exterius, & iuxta literam receperunt, ne-
quaquam idem contingit: quanquam etiam
ijs (haud nego) velamen hoc Scripturarum
quodam modo sublatum est, ita videlicet:
ut externas & corporales Christi actiones in
Scripturis predictas clarius iam videant:
Sed mentem Dei, qui Spiritus & vita est, in
illis nemo videre potest, nisi qui, sibi mortuus
us, nouam e Spiritu Christi vitam, & intel-
lectum hausit. Siquidem nostra qualis ad
Christum conuersio, talis & Scripturae diui-
nitus inspirata scientia est: si literaliter, vel
ex parte tantum ad Christum conuersi su-
mus, tum ex parte, seu literaliter tantum et-
iam Scripturas intelligimus: Ac perfecte
conuersi, perfecte quoque mentem sancti Spi-

ritus in ijs perlustramus. Ut itaq; fateamur,
quod omnes tam hypocrita, quam verè sancti
(qui pro certo statuunt Christum saltem in
in carne reuelatum, pro genere humano mor-
tuum, & excitatum esse) literaliter Scri-
pturas omnes, quibus eiusmodi quid expri-
mitur faciliè possint intelligere. sic asserimus
ab aeterna Dei mente, salutariq; cum scriptu-
rarum, tum Domini, de quo testantur hæc, no-
ticia procul arceri, quicumq; iuxta Spiritum
& veritatem ad ipsum conuersi non sunt:
quandoquidem ille, cuius noticia quæritur in
ijs (teste Paulo) Spiritus est.

Deinde, si quis adhuc nihilominus ur-
get, hæc Apostolorum de suis coætaneis omninò
dixisse, qui per externam Euangelij de Chri-
sto prædicationem Christo nomen dederant,
& sic ad eum erant conuersi, quemadmodum
& hodie nos omnes, qui de Christi nomine,
fideq; literali gloriæmur, audiat is & aliam
eiusdem Pauli sententiam, quæ tum huic esset
contraria prorsus. Ea legitur 1. Cor. 13. his
verbis: Ex parte cognoscimus, & ex parte
Prophetamus: quum autem venerit, quod
perfectum est, euacuabitur, quod ex parte
est.

est. Et mox: videmus nunc per speculum in
anigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc
cognosco ex parte, tunc autem cognoscam,
quemadmodum & cognitus sum, & cetera.

Hæc enim particularitas, item hoc specu-
lum & anigma, quid aliud, quam velamen
illud Mosaicum, alijs verbis reponunt? si-
quidem utrobique nostra cæcitas, intellectusque
carnis notatur, & utroque, tam ad Corinthi-
os, quam Exodi, loco redarguimur his ver-
borum inuolucris, quod spiritualem, veramque
Dei mentem in Scriptura, nostris iuxta lite-
ram imaginationibus haud assequamur. Quo-
niam ut is, qui rem velatam, seu tectam aspi-
cit, clarè non cognoscit, ita nec essentiam rei,
vel rem ipsam directe intuetur, qui figuram
eius in obscuro speculo videt, nec aperte ver-
borum sensum intelligit, quæ recitari sibi au-
dit in abstrusis enigmatibus.

Cum igitur hic post Christum in huma-
no corpore natum, passum, excitatum & Co-
rinthijs prædicatum, immo & ab eis fide re-
ceptum, Apostolus adhuc liberè testetur, quod
& ex parte tantum, & per speculum in anig-
mate cognoscerent omnia, quæ cognoscebant,

an non aperte videmus, ab hoc velo quoq; Mo-
sis eos haud plenè fuisse liberatos? Quan-
quam fassus modò sum, quod inchoatè fue-
rint ab eo liberati, sicut inchoatè tantum e-
rant ad Christum, nimirum, ad eum in car-
ne reuelatum, conuersi, nam pro conuersione
fidelium ad Christum (uti dictum) est eo-
rundem vel ex parte, vel perfecta lux, ijs au-
tem qui Christum penitus ignorant: Nulla
prorsus est vera Dei, rerumq; diuinarum sci-
entia: siquidem in Christo omnes Dei the-
sauri reconditi sunt, & cum eo paulatim cre-
dentibus in conspectum dantur veluti pluri-
bus ordine sigillis de libro Spiritus aperti.

Quare, qui Christum tantum ex par-
te didicit, is etiam Scripturas, & omnes Dei
thesauros, bonaq; caelestia tantum ex parte,
nimirum, iuxta literam & ceu corporaliter
cognoscit: Vnde, cum & in Ecclesia primiti-
ua Christus, κατὰ τὸ ἐν μέρει, nempe cor-
poraliter fuerit Sanctis reuelatus, euidentis
est, quòd Scripturas etiam ijs saltem ex par-
te, iuxta literam videlicet, intelligere cœpe-
rint: quòdq; adeò Mosaicum illud velamen
aliquantulum ijs aut amotum, aut saltem at-
tenua-

veniatum sit, ut iam ijs facies Christi per illud clariusculè pelluxerit. Sed quoniam ad b. consummationem in Christi Spiritu, veritateq; æternatum nondum pervenerant (ut Paulus testatur, quod ex parte tantum, & per speculum in obscuro verbo, non facie ad faciem, seu clarè viderint) omninò sequitur, quod nec ab hoc velamine Mosis, naturaq; sua cecitate plinè liberati fuerint. Immo neq; nunc, si quis in Christi Spiritu nondum adultus est, nec ad mensuram ætatis plenitudinis eius excrevit, plene Scripturæ mentem, viz uumq; Dei verbum ullo modo potest intelligere: Quoniam velamen hoc (ut ait Apostolus) in Christo solo tollitur: ut quantum in aliquo vera, Spiritualiue ad Christum conversioni deest, tanto longius etiam numis à pleno spiriualiq; Scripturarum intellectu sit remotus.

Idem ferè dicendum videtur etiam de velo Templi, quod Sanctum sanctorum ab exterioribus Templi partibus distinguebat, & prohibebat, ne, præter summum Sacerdotem, quisquam ex alijs arcam fæderis, propitiatorium, & Cherubim gloriæ (quæ erant in Sancto sanctorum) oculis profanis conspice-

E S

ret:

ret: quoniam & hoc velum typus erat nostrae
corruptae carnis, adnatæq; cecitatis per quam
impedimur, ne consummatam, & spiritua-
lem Dei mentem, aeternamq; veritatem in
Scripturis, dum ad Spiritum eius plene con-
uersi nondum sumus, unquam videre quea-
mus.

At nonne velum hoc (inquies) testibus
Euangelistis, in morte Christi fractum est,
ut etiam hac ratione constet, nullo iam am-
plius obstaculo prohiberi nos à Sancto sancto-
rum seu à perfecta Scripturae sacrae cognitio-
ne? Respondendum est ad hoc, nempe, quod
nobis illud per Christum corporaliter, & ex-
tra nos morientem symbolicè tantum factum
sit. Siquidem in materiali quidem Templo
materiale velum ibi frangebatur: at ideò
statim cecitas humani cordis prorsus abolita
non est. Verum ubi spiritualiter tandem
Christus in animis nostris arcanam subit, vel
potius operatur mortem, tum sicuti Domino
corporaliter morienti corporeum velum in fi-
gura scissum est, ita nobis in Domino morien-
tibus, & sensum nostrae carnis, unà cum Do-
mino per Spiritum ipsius mortificantibus, il-
lud arcanum terrena mentis nostrae velum in
veritate

veritate tollitur. Sic opera precium est, inter
mortem Christi corporeā, & spirituale discer-
nere. Nam corporis eius mors, ut & cetera
ferè omnes actiones, quas exterius visibilis
inter homines egit Dominus, respectu quo-
dam adhuc typi rationem obtinent, quia de-
lineant simile quid arcanus in animis fide-
um adhuc virtute Spiritus ipsius gerendum.
Ut enim arcanè cum Christo mori debemus,
ita necesse est, ut per Spiritum eius etiam spi-
ritualem vitam visam, auditum, eloquium,
incessum, & sanitatem, aliāq; arcana Dei bo-
na percipiamus.

Atq; id in quocunq; plenè perficitur, is
excrevit iam ad mensuram ætatis plenitudi-
nis Christi, sicut Ephes. 4. Paulus loquitur:
adeoq; & velut magnus, unā cum Christo,
Sacerdos effectus, qui nunc tandem in Sancto
sanctorū ipse quoq; Deo sacrificare possit, iure
summi Pontificis vestibus, nempe Christi
virtutibus incedit ornatus. Hæc enim histo-
ria de morte magni Sacerdotis, Num. 20. ve-
lut ingens mysterium, describitur quod scilicet
ille, dum vivit quidem, solus in Sanctum
sanctorum, ingrediendi potestatem habeat,
solusq; sui Pontificatus vestibus, tunica bys-
sine

sinatolari, rationali, Ephod, & in pileo nomine Dei, Iohoua, supra ceteros Sacerdotes, ornari permittatur: moriens autem priuilegia hac alicui de filijs suis tradere iubeatur: ut is hinc eodem illo, quod pater habuit, officio, dignitateq; magni Sacerdotis insignitus declaretur: per quam arcanam historiam occultè significat Deus, quòd etiam nos, cum Christus per Spiritum suum in nobis morietur, ad virilem eius aetatem in eodem Spiritu peruenturi simus.

Quin & aliud mysterium de morte magni Sacerdotis aliquanto lucidius adhuc in eodem libro Numerorum, ca. 35. seu penultimo, legitur: quòd videlicet profugi propter eandem innocenter à se factam, in urbibus refugij dictis exulare debuerint, ibiq; tuti, dum non eas egressi fuerint, esse potuerint usque ad mortem summi Sacerdotis, quam diu scilicet ille vixit: at, mortuo tandem eo, licuit huiusmodi profugis, ab urbibus refugij protinus in suam cuiq; patriam, nemine contradicente reuerti. Quid igitur hac sibi vult imago? Primum, euidentis est, in his urbibus refugij particulares Christianorū Ecclesias esse praefiguratas. In his enim dum se continent homi-

homicida non malitiosi, peccatores videlicet
agentes pœnitentiam, nec ab ijs per schisma-
ta, vel Sectas, aliquorsum euagantur, ecce,
tum ab æterna pœna coram Deo liberi pro-
nunciantur, non propter suum opus illud,
aut meritum, sed propter Sacerdotem ciuita-
tis huius Dominum, hoc est, propter Chris-
tum pro se corporaliter mortuum, & excita-
tum: quanquam hic ita viuere censetur ad-
huc illis, quoniam adhuc eos in carne quodam-
modo viuentes, ex gratia seruat, & nondum
ratione temporis, ad plenam sui mortificatio-
nem adigit.

Verum ubi moritur tandem hic Sacer-
dos noster Christus non scilicet iam corporali-
ter (nam ex corporea Christi morte priorem
illam gratiam fuisse miseris peccatoribus in-
confesso est) sed arcano modo, cum nimirum
in Spiritu suo nos ad arcanam nostri mortifi-
cationem adigit, hic noua rursus, tamq̃, multo
maiore, quam prius, libertate donamur:
ut videlicet & relictis his urbibus refugij,
tuto, quocunq̃, visum fuerit, etiam in ipsam
vsq̃, patriam nostram, hoc est, ad Lucis diui-
ne conspectum, bonorumq̃, cœlestium omni-
um perfruitionem, inuictis aduersarijs no-
stris

stris omnibus, Dei beneficio, redire possimus.
Atq; hæc certe iam satis declarant, in quantum
Christi morte velum Templi nobis in verita-
te frangatur, nempe, non tam ea, quæ facta
est olim extra nos, quàm quæ nunc, per ver-
bum eius efficacius, & spiritualius reuela-
tum, intra nos fieri debet: Cum sic Iesus ite-
ram voce magna clamans, ut scribit Mat-
thæus, expiravit in nobis, id est, cum nos, per
efficacem, ac spirituales suam doctrinam,
ad arcanum nostri mortificationem adegit:
en tùm verè demùm nobis velum Templi
scinditur, ut ad Sanctum sanctorum hinc li-
berum habeamus accessum: tùm & terra no-
bis mouetur, petra scinduntur, monumenta
aperiuntur, &c. quæ omnia mysterijs figuris
mortificati cordis effecta depingunt.

Hoc ipsum etiam innuitur, Esa. 25. ver-
bis his: Et auferet Dominus in monte hoc ve-
lumen, quod est super faciem omnium popu-
lorum, & operimentum, quod operit omnes
gentes: Et præcipitabit mortem in sempiter-
num, & auferet Dominus lachrymas ab
omni facie, & opprobrium populi sui remo-
uebit de vniuersa terra, quia Dominus locu-

cus est. Quamquam enim in hoc textu qui-
dam existimant, uniuersalem corporum re-
surrectionem prædici, & intelligunt per ve-
lamen & operimentum hoc vestes mortuo-
rum faciebus obuolui solitas, nos tamen (et-
iamsi nihil illis præiudicatum volumus) nubi-
lominus in huiusmodi mortuis, eos intueri
malumus, qui veram animæ vitam, Chri-
stum, eiusq; uiuificum uerbum, ac Spiritum
non habent: Nam & horum faciebus, (aut
cordibus potius) est obuolutum uelamen, &
operimentum non uestis linea, sed crassa de
rebus terrenis imaginatio, per quam impedi-
untur, ne ueri quicquam in æternum, donec
manet ea, de mente uoluntateq; Dei uide-
ant. Hanc Deus promittit se tandem à cor-
dibus omnium credentium in sublimi spiri-
tualis Ecclesiæ monte, Spiritu suo uidelicet,
ablaturum esse. Quapropter et Luce tum nouæ
donati sancti mortem quoq; uincant, ac pro-
sternent in perpetuum. Quisquis enim Chri-
stum uerè nouit, æternam habet in eo vitam.
Atq; talibus etiam tum lachrymas omnes
ab oculis absterget, uniuersumq; luctum au-
feret, & luctus causam, nimirum opprobri-
um, id est, uiciositatem, ac peccatum omne
delebit.

delebit, Quare tūm verè Deum celebrabunt,
ac de eo letabuntur, ut in textu deinceps
apud Esaiam prolixè subijcitur.

Antea, dum nobis adhuc secundum car-
nem viventibus hæc promissio nondum im-
pleta fuit, per nosmetipsos à conspectu Dei,
lucèq; perfecta setrusi sumus. Ut suavissimè
dicitur in Cantico Canticorum cap. 2. Cū
loquitur ibi Spiritus in hanc sententiam: En,
ipse stat post parietem nostrum, prospiciens
per fenestras, exerens se de cancellis, &c. si-
quidem hic paries noster non modò depingit
humanam in Christo naturam, quæ diuinis
tatem, & maiestatem eius occultare visa est,
sed imprimis carnalem, cæcum, & prauum
nostri cordis oculum seu intellectum. Cū
enim in verbo scripto nos alloquitur adest
quidem ipse, sed à nobis, dum in mysterio
tantum literaliter loquentem eum audimus,
haud quaquam vere conspicitur, vel qualis
est in spiritu veritateq; sua, cognoscitur quia
terrenam nostri cordis imaginationem illis
etiamnum sequimur: adeoq; rectè Spiritus
sanctus eum stare scribit post parietem no-
strum, ac si diceret: ipse quidem se vobis in
scriptis

Scriptura videndum offert, sed vos ei murum
seu parietem opponitis, & vobis ipsimet estis
impedimento. Si parietem illum vestrum, ne-
quam oculum, duplicem animum, fallacem visum,
humanam scientiam, terrenum intellectum,
& peruersam voluntatem, in sancta vestri
mortificatione demoliremini, mox, en, desi-
derabilem illum vestrum Sponsum, Domi-
num, & Seruatorem coram a stare vobis, &
mirandam suae diuinitatis Lucem, & glori-
am praeseferre, conspiceretis: At quam diu
permanetis in carne vestra viuentes, & secu-
ri nec in vniuersum a vobismetipsis ablaeta-
ti, seu abalienati estis, tam diu carnis vestrae
parietem hunc sponso vestro dementer oppo-
nitis, quo & a vobis illum abercetis, seu ex-
cluditis, & ei perfecte neutiquam vniri, seu
eo frui, potestis.

An igitur (dixerit aliquis) p̄y nihil
hoc imperfectionis tempore de Deo, Christi q̄,
Spiritu cognoscere possunt? Possunt quidem
aliquo modo, sed minimè perfecte: modus
autem ille mox hic a Salomone describitur
hac addita correctiuncula: prospicit per fene-
stras, & exerit se de Cancellis. Innuit enim
Spiritus sanctus his verbis, quod in crasso,
F denso-

densoq; illo muro nostre carnalitat^{is}, ex im-
mensa misericordia sua Deus, in paruulorum
gratiam, etiam fenestras quasdam, & Can-
cellos habeat, è quibus veluti prospectat, & se
rudibus quoq; conspiciendum, licet obscurius,
exhibet. In his fenestris sunt verbum exter-
num, Propheticaq;, & Apostolica de mente
voluntateq; Dei testimonia. Per hac enim et
iam imperfectionis temporibus aliquam de se
credentibus aspiravit efficaciam, & se quo-
dammodo videndum præbuit. Nec aliter hi
cancelli depingunt signa Sacramentalia, que
sunt instar verbi visibilis: quoniam in his
quoq; Deus, & in his imprimis, ad tempus,
efficax esse voluit.

Quamquam igitur obstaculum carnis,
& murus ingenij terrestris hætenus in cor-
dibus plerorumq; fidelium nondum plenè fr-
ctus, ac destructus fuit, ut clarissime Spon-
sum de foris pulsantem non tantum non vis-
dere, sed nec in thalamum sui cordis, eter-
num inhabitatorem, introducere possent,
vtrunq; tamen, & vel obscurius per media
quædam externa, per verbi literam, & Sa-
cramenta visibilia, fide nondum explicita,
viderunt illum, & audierunt, eiusq; salu-
tarem

sarem aliquam tempori conuenientem sense-
runt efficaciam, sed plenè, perfectèq; eo frui,
nondum illis donatum est, ne primi sine no-
uissimis, qui (secundum promissionem erunt
primi) glorificarentur: id quod Apostolus et-
iam, Hebr. 11. Futurum esse negat.

Ideo Christus Dominus, in aternū bene-
dictus, initio nobis ut puerulus, nasci voluit,
quoniā inchoationis tempore nos in eo puerulis
adhuc sumus assimiles, et puerilia, teste Paulo,
rum loquimur, sapimus, & ratiocinamur. ad
virilem autem Christi scientiam, & affectum
haud pertingimus. Idcirco Christus Luc. 2.
in historia de aduentu eius in carnem, admo-
dum conuenienter, primū, infantis forma
nobilis aperuisse commemoratur. Deinde scri-
bitur fuisse tum & fascijs inuolutus, ea planè
ratione, quā paulo antè velamine Moysis fa-
ciem, & velo Sanctū sanctorum fuisse cooper-
tum, stareq; post parietem nostrum, ipsum
Christum audiimus. Quia enim nos intel-
lectu sensuq; paruuli fuimus, consummatam
eius lucem absq; inuolucris nullo modo capere
potuimus. Tertiò commendatur Christus ibi-
dem pastoribus, quod iaceat in præsepio, ni-
mirum in sacro verbi scripti ministerio, quo

pabulum anima, sed crassius adhuc nobis ve-
lut iumentis proponitur. Hic tempore in-
choationis Christus inquirendus, & inueni-
endus est: quanquam etiamnum tum iacet,
id est, consummatam, & plenè spiritualem
suam virtutem ibi nondum exerit, sed pote-
statem suam adhuc occultat, ut infantulus
inuolutus elementaris literæ fasciis.

At paulatim excrescere vult in virum
perfectum, ac tum remotis fascijs puerilibus,
immò & vestibis omnis generis nudus ex
cruce pendere nobis ostendetur, in certam ad-
monitionem, quòd nos quoque tandem in eo
grandiores effici, seu pleniorum & magis vis-
rilem intellectum concipere debeamus, idq;
per sanctam crucem & arcanam nostri mor-
tificationem.

Vt enim terra nulla bonam & optatam
colono segetem profert, nisi ligonibus, aut
aratro proscissa fuerit, & inuersis glabris, pri-
stinam noxtiarum herbarum viriditatem in
atrum terre squallorem commutauerit, ac
prorsus amiserit, ita nos quoq; Deo manemus
omnino steriles, donec vitam, & securitatem
carnis, una cum suis vitijs, obtinere volu-
mus. Hinc Propheta, Ieremias, & Hoseas,

inuis-

inuitant nos ad veram animi conuersionem
his ferè verbis: Nonate vobis nouale, & nolite
te serere super spinas, circumcidimini Domi-
no, & auferte praputia cordium vestrorum,
&c. Qua similitudine monent, ut cor no-
strum diuinitus innouari nobis, & velut ar-
uum, arari, spinarumq; seu prauorum affe-
ctuum videntia, prius inuersum, hoc est,
mortificatum, liberari sinamus, quò iam no-
uus ibi, cœlestisq; iusticiæ fructus expedite
germinet.

Hæc etiam iusticia diuina, luxq; spiritua-
lis pulcherrimè præfigurata est in terra Ca-
naan Israelitis promissa, quatenus ijs à se-
ptem gentibus profanis erat expurganda.
Sed eam Israëlita sub Iosua prius haud in-
gredi potuerunt, quam aquas Iordanis (in
quibus adumbratur veteris hominis mortifi-
catio) contra spem in spem transierunt, illas
autem transgressi, nimirum hac mortificatio-
nis angustia superata, terrã obtinent promif-
sam, etiã de frugibus huius nouæ terræ come-
dunt, illo sicco deserti cibo, nempe māna (quòd
pingit literam externi verbi) deficiente.
Nam gustabunt ibi Sancti, de terra, iuxta
se proueniens illud arcanum verbi diuini

tritium: quòd per Christi Spiritum in terra
renis eorū cordibus illic excreſcet. Atq; tum
& denuò, nempe ſpiritualiter circumcide-
mur, et ſeptē gentes Canaan, hoc eſt, uniuersum
peccati regnū, in nobis expugnabimus.

Nec tantūm hæc arcana noſtri mortifi-
catio ſic in Scripturis pingitur, ſed etiam a-
pertis verbis nuſquam ſere non à Paulo, &
ipſo Chriſto, Matth. 6. Iohan. 12. Roma 6.
Coloſſ. 2. & 3. & alibi paſſim ſuadetur: quia
vetus hæc noſtra caro, & ſanguis, id eſt, in-
tellectus humanus non mortificatus, coram
Deo conſiſtere nullo modo poteſt: ſicut atte-
ſtatur & hoc Domini dictum, Exod. 33.
Non videbit me homo, & viuet, vel dum
viuet, nimirum, in carne ſecurus, & non
ſibi mortuus. Profectò tales omnes à facie
Dei procul ſemoti ſunt: at quicumq; ſe in
Spiritu Chriſti mortificauerunt, hi ſoli nouis
donati ſunt oculis, hi ſoli diuinitus illumina-
ti, mirabilia de lege Dei contemplantur, Deiq;
faciem coram intuentur.

Neque enim hoc in illo Domini dicto
pronunciatur, fieri nullo modo poſſe, vt quiſ-
quam hominum, dum in corpore viuit, ad
veram, plenamq; Dei cognitionem eueha-
tur.

tur. Nam initio saltem ante lapsum, non ad corporis huius dissolutionem, sed ad imaginem, & similitudinem Dei creati fuimus. Unde manifestum est, quod hæc moles, & fabrica corporis humani non impediatur, quo minus verè coram Deo versemur, pleneq; eius mentem & indolem contemplemur: Sed id ne fiat, peccatum habitans in carne nostra prohibet. Quare destructo peccato carneq; plane mortificata, remota sunt, quæ fuere prius obstacula.

Atq; talis vitæ, mortisq; significatio frequens est in Scripturis, ut scilicet ad carnem, & peccati regnum, non ad naturam quatenus à Deo rectè condita est, destructionem referenda sit. Quapropter & in illa miranda lepræ specie Leuitic. 13 (quæ, dum corpus uniuersum, ut supra quoq; dictum, perrepsit, ac nullam in eo viuam carnem reliquit mundatum demùm asseritur) caro, seu vitiositas hominis omnino mortificata significatur. In hac enim cum aliquid viuum, seu securum inuenitur, homo damnationi subiacet. At hic ubi veram agit pœnitentiam, & in totum sibi moritur ab omnibus, quæ habet, peccatis, propter Christum, eiusq; Spiritum in

in ipso tūm efficacem, absoluitur. Hic enim
viva caro iuxta textum quidem sanam in-
nuit, at iuxta mentem Spiritus, exprimit
carnalem in homine profano securitatem.

Nec aliter in hac sententia: Non vide-
bit me homo, dum viuet, vita veteris homi-
nis, & securitas in carne damnatur atque à
conspectu Dei procul semota pronunciatur. Si
verò mors hæc arcana suppresserit in nobis
veterem hominem, eumq; omni prorsus in-
tellectu scientiaq;, & voluntate humana, seu
desiderio, & cupiditate priuauerit, statim
nobis per Spiritum & vitam Christi noua
lux affulget: in qua tantopere quoq; paulatim
crescere possumus, ut spiritualiter tandem
Deum videre, mentemq;, & voluntatem
eius cognoscere queamus.

Ideo planè felices habendi sunt, qui-
cunq; mortem hanc arcanam, hoc est, morti-
ficationem sui, subire sustinuerint: ut in A-
pocalypsi quoq;, cap. 14. declaratur hac sen-
tentia. Beati mortui, qui in Domino mori-
untur posthac: utiq; dicit Spiritus, quia res
quiescent à laboribus suis, & opera sua se-
quentur eos. Quam sententiam vsitatè,
fateor.

fateor, exponere solent de ijs, qui corpoream
hanc vitam in externa confessione, & inuo-
catione Christi finierunt: Sed in contextu
magis arcana mors apertè significari vide-
tur, primùm, quia moriendi verbum hìc non
legitur in praterito: Beati, qui mortui sunt
(neque enim in græco est: οἱ ἀποθανόντες,
vel τεθνήκωτες, ac si non amplius iam essent
in actu moriendi, sed in presenti tempore:
οἱ ἀποθνήσκοντες, id est, qui moriuntur) in
Domino: qua phrasi significatur mors adhuc
durans, & in actu perseuerans: qualis est
Sanctorum, non, qui mortem corporis pridem
ad breue temporis momentum perpeffi, nunc
refocillantur, sed qui, dum sunt adhuc in cor-
pore hoc, assidua cum grauissima sui mortifi-
catione conflantur.

Deinde subiecta vox: ἀναρτι, post-
hac amodò, seu deinceps, ostendit etiam, hoc
loco verba fieri de aliquo mortis genere,
quod antea non fuerit in usu: Mors autem
corporis ab initio regnavit, & suas vires exe-
ruit in omnes, qui unquam in hoc mundo vi-
xerunt, prater Henoch, & Heliam. Nec defu-
erunt & olim Sancti, qui cum inuocatione di-

uini nominis diem suum obierint: adeoq;
beatitudinem hanc nobiscum obtinuerint.
Cur igitur hic subiicitur particula: posthac
seu amodo, cum nunquam se res aliter habue-
rit? nam Christus est Agnus ab initio mun-
di mactatus, quemadmodum in hac eadem
Apocalypsi, paulo superius dicitur: ut quis-
quis unquam in eum credidit, propter eum a
peccato suo absolutus, & iusticia donatus per
mortem corpoream intrauerit in requiem
suam.

Verum hac arcana mors felicem nequit
habere progressum, antequam Christus glori-
ficatus est, seu gloriosus in verbo suo nobis
illuxit: Vt & illud, Apocal. 9. de Antichri-
sti tempore testimonium indicat, quod etiam
in diebus illis mortem homines quasiuerint
quidem, sed non inuenerint, quodq; a desi-
derantibus mori, nimirum, hoc arcano modo,
mors aufugerit, & illos in superstitione sua
frustrata sit. Quare merito Sanctis non sub-
ueteri testamento, nec etiam in inchoatione
noui, quando serè maiorem adhuc Antichri-
stus quam ipse Christus, habuit respectum,
& auctoritatem, sed post Antichristi de-
mum reuelationem, & oppugnationem, ad-
fertur

fertur hic letus nuncius, quòd per arcanam
sui mortificationem verè nunc ad eternam
lucem, requiem, vitam, pacem, & beatitu-
dinem peruenire queant: sicut additur: quia
requiescent à laboribus suis, quoniam exter-
ni scilicet amplius nihil tum respicient: at-
tamen opera sua, sponte sequentur eos, dum
ad iusticie fructus declarandos per nouam
è Spiritu Christi vitam, ac naturam ultrò
ferentur, & proclines erunt.

Idem dici posse videtur & de dicto
Psalmi 116. preciosa in conspectu Domini
mors Sanctorum eius, cum etiam illic in he-
braeo posita vox מוֹתָאֵר מוֹתָאֵר, per ada-
ditam literam ה, mortem spiritualem,
diuq; in hac vita durantem, veluti digitu-
lo, nobis monstret: & de sententia hac in
Psalmo 143. Non iustificabitur in conspectu
tuo omnis viuens, in carne scilicet veteri non
mortificata. Sed, ne prolixitate modum ex-
cedamus, receptui tandem canendum. Hoc
enim iam hic mediocriter ostensum esse spero:
quòd, vt Plato sapienter docet, Philosophia
am esse mortem quandam, & mortis medi-
tatio

rationem: quoniam, in contemplatione rerum à corpore Philosophi quodammodo recedunt: ita multo rectius discamus in Schola Christi, veterem in nobis hominem, uti τὸ φθόνια τῆς σαρκὸς & esse mortificandum si vere quicquam de Deo, rebusq; diuinis intelligere cupimus, quia citra nouam natiuitatem (in qua veteris hominis mors, & noua Christi vita concurrere debent) meræ tenebræ sunt, quicquid huius mundi sapientes, & eruditi secundum literam vident, aut videre se somniant.

Non tamen hoc dicere voluimus, quod eruditio, studiumq; literarum, linguarum, & artium bonarum sit prorsus inutile: quin & hæc nos quidem laudamus, proq; modulo nostro libenter omnibus viribus iuuamus & promouemus, dum suo loco manent, nec pro Deo, diuinâq; & spirituali scientia se venditant. Idcirco, dum tempus fert, hac ratione quoq; præparemus nos Deo, discamus artes & linguas utiles, reddamus nobis & Scripturam tam prophetica, quam Apostolicam omnino familiarem. Sed caueamus nihilominus, ne nobismet hinc placeamus, tanquam

quàm verè coram Deo sapientes, quiq̃, eter-
nam Dei mentem, & voluntatem in Scri-
ptura comprehensam solidè nobis iam (et-
iamsi vitæ fuerimus omninò profanæ) per-
spectam habeamus: cum ea solis ijs reueletur
(ut hîc audiimus) qui per arcanam sui
mortificationem, ad nouam Spritus Christi
vitam ex Deo nati sunt.

Propterea demus imprimis operam, ut co-
gnoscamus veram viam ad veram de Deo,
menteq̃, diuina scientiam, sciamus, initium
veræ sapientia esse timorem Domini: & si
quis post Christum venire, nimirum Chri-
sti fieri discipulus, & veri quicquam ab eo
discere cupit esse tum imprimis, teste Do-
mino, necessarium, ut is abneget semetipsum
tollatq̃, crucem suam, & in omnibus præce-
ptoris, ac Domini sui vestigia sequatur, id
est, ut ipse quoq̃, sit mitis, & humilis corde,
sit Spiritu pauper, oneratus peccatis, affli-
ctus, lugens, iusticiaq̃, esuriens, ac sitiens:
ut ipse quoq̃, ceu tritici granum in terra se-
pultum, in omnibus Domino suo præsto sit,
& sicut ille, verjetur in hoc mundo, quem-
admo-

admodū scribitur & in 1. Iohan. 4 nam, ut ille
se sponte sua prius humiliavit, & ad mortem
acerbam, crucemq; probrosissimam compo-
suit, quam gloriam suam intrare potuit, ita
nos quoq; , nisi nobismet in ipso mortui fue-
rimus, ad vitam, beatamq; lucem & glori-
am eius nequaquam habemus accessum.

Quamobrem auditores humanissimi, si
verè mens nobis ac desiderium est ad san-
ctam perueniendi sapientiam, & verum
Scripturarum intellectum, salutaremq; di-
scendi theologiam, queramus illam apud De-
um in veræ pietatis, vitæq; sanctæ studio,
sciamus, nosmet ex nobis eius esse planè ru-
des, & ignaros, immò nostram terrenam,
carnalem, humanamue scientiam illi prorsus
esse contrariam, & infensam. Hanc igitur
abnegemus, & mortificemus, de proprijs de-
speremus viribus: nosmet ipsos, tanquam
verè coram Deo mortuos, ac damnatos, ipsi
quoq; damnemus, & per omnem hanc vitam
lugeamus: ita demum in morte vitam, &
in densissimis tenebris lucem veram obtine-
bimus: ita demum, & non antea diuini-

*us illuminatis nostrae mentis oculis, miran-
dam lucem in doctrina Spiritus contempla-
bimur, & efficaciter DEI laudem, & sa-
lutarem scientiam inter homines depraedica-
re poterimus: tum demum & haec studia,
scholasticaq; exercitia nostra, benedicta, san-
ctificataq; diuinitus, finem suum in Ecclesia
Dei consequentur, & fructum vberimum
factura sunt.*

Humiliter oramus te Deus, eter-
ne Pater Domini nostri Iesu Chri-
sti, Domine caeli & terrae, qui my-
steria regni tui caelestis abscondis
à sapientibus, & prudentibus iuxta
carnē, ac solis reuelas ea paruulis,
qui se pro rudibus & insipientibus
in veritate gerunt, tuosq; vnius ad
pedes, in schola tua spirituali, ni-
mirum in vera poenitentia, saluta-
rem lucem, ac scientiam tuam in-
quirunt: Da nobis propicius, vt
per

per arcanam nostri mortificatio-
nem his annumerati, non mundi,
sed tuam amamus vnicè Sapien-
tiam, eamq; feliciter, in verbo tuo
viuifico, sanctoq; Spiritu, nouis
donati diuinitus oculis, & ipsi per-
cipiamus, & alijs quoq; non refra-
gantibus efficaciter commendare
sciamus, propter Dominum, Re-
gem ac Seruatorem nostrum, Je-
sum Christum, qui tecum viuit,
& regnat in vnitate Spiritus san-
cti Deus in omnem æter-
nitatem, Amen.

DIXI.

FINIS.

Deo sit laus,

ORA-

ORATIO TERTIA DE MYSTERIO TRI-

VM PATRIARCHARVM, PRAEMISSIS
duabus publicè recitatis, appendicis
loco, subiuncta.

ADMIRANDA PROPECTO
clarissimi viri, Studiosiq; audito-
res, est sancti Spiritus, in Ecclesia
Christi depingenda diligentia,
dum non tantum in creaturis
propemodum omnibus eam velut oculis
fidelium tam aperte conspiciendam exhibet,
sed etiam in Biblicis cum ritibus, quos Moysi
plurimos in monte Synai, propter hunc inter
alia, finem, dum veritas eorum nondum esset
patefacta, studiose praescripsit observandos,
tum historijs, gestisq; Patriarcharum, & pro-
phetarum, quos praeceteris pijs elegerat, &
illustri loco versari volebat: horum enim ple-
rorumq; mirabiliter ita direxit actiones, ut in
ijs non modo pium suum erga Deum decla-
rauerint animum, sed etiam pariter ignari saepe
praedepinxerint, quid in Ecclesia saeculis
posterioribus mali, boniue esset euenturum.
Quapropter ex vitis trium Patriarcharum,
G Abraham,

Abraham, Isaac, & Jacob, quos omnino fideles, Deoq; acceptos fuisse cognoscimus, operosius aliquanto perscrutari, quomodo totius Ecclesiae progressus in ijs depingatur, hic aperte, breuiterq; Deo propicio, declarare constituimus.

Quod autem nequaquam humana temeritate, contraq; mentem Sancti Spiritus tractandum nobis hoc argumentum sumamus, luce clarius esse potest etiam ex ijs, quae Paulus Apostolus manifeste scripta nobis reliquit. Galat. 4. de familia primi Patriarchae Abrahami. Sic enim eam explicat ibi, ne pius Lector vilo modo dubitare possit quin & in Hagar ancilla, filioq; eius Ismaele Deus nobis vetus testamentum, vna cum hominibus, qui sub eo vixerunt: & in Sara filioq; eius Isaac nouum pactum saltem inchoatum, ac simul Ecclesiam hac luce donatam, imprimis tamen Christum, eius Caput, admodum serio, graphiceq; praedelinearit. Loquitur enim illic Apostolus primum in huac modum: dicite mihi, qui sub lege esse vultis, legem non audistis? commendans ita suam, quam subiunget explanationem, dum eam & Legem, id est, sacram scripturam, appellat, & a pijs omnibus necessarie, cupideq; audiendam, & velut indubitam, fideq; dignissimam, discendam & recipi-

recipiendam significat. Hinc ad ipsam rem
progressus Paulus adiicit: Scriptum est enim,
Abrahamum habuisse duos filios, vnum de
ancilla, & alterum de libera: Sed qui de an-
cilla fuit secundum carnem natus erat, qui ve-
ro de libera, per promissionem, historiam
hactenus tantum succinte recitans.

Ex qua dehinc idem Apostolus, men-
tem Spiritus enucleaturus initio memorabile
ponit hoc fundamentum: Quæ sunt inqui-
ens, allegorice dicta, vel græce significantius
ἐτιμὰ ἐστὶν ἀλληγορικά, sensum videlicet al-
legoricum, seu arcanum in se continentia. Qui
locus insignis apertè docet, minimè verum
esse, quod nunc in Ecclesiam inuehitur, quasi
videlicet omnes allegoriæ sint mera nuga-
menta, vel saltem ceu flosculi quidam rheto-
rici, quos animi gratia quis adhibeat, non
vt aliquid ijs probet, aut conuincat, sed vt o-
rationem suam ita solum nonnihil variet, seu
locupletet, & exornet: vt verbis vtar magni
cuiusdam viri, qui sæpe quidem & ipse multas
exponit historias allegorice, nec prorsus infe-
liciter, sed nihilominus pro lusu quodam hoc
ipsum habendum esse, nimis audacter meo
sanè iudicio, pronunciat. Nam fateor quidem
allegorias multorum, qui scripserunt in hunc
vsq; diem, esse tales, vt pro firmis demon-

G 2 situatio

strationibus, aut certa scripturæ sacrae mente
neutiquam haberi debeant, eò quod consum-
mata veritas ijs nondum ratione temporis
fuerit reuelata: Sed ideo de omnibus explica-
tionibus allegoricis etiam eorum, qui, docti
diuinitus mentem Spiritus omnino perspe-
ctam habent, citra vllam exceptionem asse-
re, quod nihil ijs probari possit, etiam apud fi-
deles, palam, vt moderatissime dicam, iniuria
Spiritui sancto temeritas est.

Paulus enim à Spiritu sancto verè do-
ctus incunctanter hic pronunciat, aliquot sal-
tem in sacris Biblijs historias à Deo sic esse di-
rectas, & gubernatas, vt nonnihil in ijs ipse
clam pinxerit, quod à Sanctis allegoricè tan-
tùm intelligendum sit, & allegoricè demum
explicatum: verè perspectum esse, iudicetur,
dum de hac Abrahami coniugumq;, & libe-
rorum eius historia, tam apertè libereq; asseue-
rat, quòd, quæ circa eam leguntur, sint ἀλλη-
γορικά, quæ scilicet occultè, seu arcano sen-
su pijs aliud quid commendent, quam rudi-
bus externa verba significant. Sicut igitur
hanc Patriarcharum historiam, quisquis ita
tractat, vt allegoriam in ea nullam adhibeat,
nec ex ea quicquam eruat arcani, nequaquam
explicuisse plenè censetur: omisit enim id,
quod Apostolus, à Deo, doctus, hic apertè, di-
uinitus

uinitus Ecclesiae commendatum affirmat, dum eam ἀλληγορικὴν esse testatur: ita de plurimis alijs in sacra scriptura locis est iudicandum, quod ab ijs demum verè, pleneq; explicentur, qui, quod occultè Deus in ijs aliquando futurum esse præmonuit, oportuno tempore, iuxta mentem Spiritus, erutis allegorijs, in lucem proferre deprehenduntur. Sed allegoricam Pauli explicationem tandem audiamus.

Hæc enim (inquit) sunt duo testamenta.] Videte iam auditores optimi, quàm liberè procedat in his Apostolus, neq; enim ait: hæc pingunt, vel significant, vel adumbrant, quemadmodum nos, de mente Spiritus nondum vsq; adeò, fateor, certi ferè loqui solemus: verum ipse, ne quis hanc eius explicationem, vt Lusum, vel rethoricum ornatum, parui, faciat, absq; omni prorsus hæsitatione dicit: hæc sunt, duo testamenta: q. d. hæc præcipuè sic intueri debetis, quod vobis Deus in ijs duo testamenta cogitanda proposuerit: Quoniam itaq; mens & propositum Dei fallere nullo modo potest, hinc Hagar & Sara, quanquam natura fuerunt homines, arcano tamen, & velut sacramentali quodam sensu nobis omnino sunt, certissimè nimirum in ijs, quæ nutu diuino gesserunt, quæq; Spiri-

G 3 tus fact-

tus sanctus de ijs posteritati tradenda putauit,
significant duo testamenta, vetus nimirum &
nouum. Sed audiamus etiam, quomodo Pau-
lus eadem illustret, his mox adiectis :

Hæc sunt duo testamenta, vnum qui-
dem à monte Sinai in seruitutem generans,
quæ est Hagar (Sina enim est Mons in Ara-
bia, confinis ei, quæ nunc celebratur, Ierusa-
lem) & seruit cum filijs suis. Illa verò super-
na Ierusalem est libera, quæ mater nostra est,
Scriptum enim est (Esa. scil. 54.) Lætare steri-
lis, quæ non paris, erumpe & clama, quæ
non parturis: quia plures sunt filij de-
sertæ, quàm eius quæ habet virum.] Hoc
textu, Scripturis allegatis, demonstrat Paulus,
quòd Ecclesiam per omnia similem oporteat
inueniri Saræ, quæ primum quidem diu ste-
rilis fuit at postea tamen ita fœcundata est, vt
eius posteri tandem Stellarum, & arenarum
exuperasse scribantur numerum: idq; non vi
carnis, aut iuxta communem naturæ cursum
(hæc enim in ea, tum nonagenaria, velut e-
mortua prorsus erat) sed vt diuinæ promissio-
nis: Quare subiicit mox Apostolus, & pios in
Ecclesia futuros, vnà cum Isaac, filios pro-
missionis, qui scilicet quicquid habuerint, ex
mera Dei gratia consecuti sint, dum ita scribit:
nos autem fratres secundum Isaac, promissio-
nis filij sumus &c.

Secd.

Sed (inquit ulterius) quemadmodum
tunc is, qui secundum carnem natus erat, per-
sequebatur eum, qui secundum Spiritum erat,
ita fit & nunc. Caterum quid scriptura dicit?
Eijce ancillam, & filium eius neq; enim hæres
erit filius ancillæ cum filio liberæ, quare fratres
nos non ancillæ filij, sed liberæ sumus, &c. Le-
gitur autem hæc historia, cuius postremo lo-
co mentionem hic facit Apostolus, Gen. 21. de
qua certe Iudæo carnali nunquam huiusmodi
quid in mentem venerat, quia simpliciter ea
narrat, quid in Abrahami familia gestum sit,
quomodo scilicet Ismael amarulentius, &
maliciosius cum Isaaco fratre suo luserit, &
hinc ex domo paterna sit eiectus: At quam
confidenter in his Apostolus, monstrante vi-
am Dei Spiritu, progreditur? quam acutè
colligit ex illo puerorum lusu secus haud pos-
se fieri, quam, vt à Iudæis Christiani persecuti-
onē, ferant, q; incunctanter etiam ex his, perse-
cutores illos, vnā cum fidelibus haud Regni
cœlestis hæredes fore, sed eorum destructa
politia reijciendos à Deo, populiq; electi no-
men amissuros esse, pronunciat:

Quoniam itaq; S. Paulus in his viam
nobis tam expresse monstravit, quanquam al-
liud habens præ manibus, in Epistola videli-
cet quam & breuem esse volebat, & de maxi-
mis rebus instituerat, non spero studium hoc

G * nostrum

nostrum, quo nunc aliquanto latius eadem & velut ex proposito, piorum in vtilitatem, examinare, clariusq; enucleare statuimus, ab vilo non prorsus malicioso reprehendendum esse. Quamobrem etiam, inuocato Dei nomine, iam ad hoc agendum accingamur. Ne tamen à vero sensu, quem S. sanctus his inuolucris intendit, aberrare forsan & pro Dei mente nostras humanas cogitationes ex ijs eruere, meritò cuiquam videri possimus, explicationem Apostoli, velut Cynosuram quandam intuebimur; nec extruemus ex his ea, quæ non nullos ex veteribus proferre videmus: vt scilicet Abrahamus nobis institutionem, Isaacus naturæ bonitatem, & Iacobus meditationem, tanquam in progressu pietatis necessaria bona depingat (hæc enim Philonis Iudæi Philosophia fuit: sicut alij quoq; virtutes ferè morales & nonnulli mathematicas quoq; theorias in his contemplati leguntur) sed omissis huiusmodi, nos, vt dictum, vnice Pauli modum & progressum, tanquam Ariadnæ filium, sequemur.

Hoc est (vt clarius adhuc id, quod proponimus, intelligatur) ea, quæ Paulus explicuit, ita prorsus, vt ab illo sunt explicata, relinquemus: Alia verò, quæ non attigit ipse (quia non erat eius propositum, omnia per-

scrutari

scrutari nec ætas eius in postremum illum sæ-
culorum finem inciderat, quem in posteriori-
bus patriarcharum historijs etiam S. sanctus,
pulcherrimo progrediens ordine prædelineare
voluit) sic Apostolicæ, iuuante Deo, subiun-
gemus expositioni, ne præmissis, ad instar
panni discoloris, affuta, sed ex ijs nata prorsus
ab æquo censore iudicentur: nempe, quæ
commentatus is est in Abrahami quidem fa-
miliam, ad vetus testamentum nouiq; incho-
ationem, id est, ad tempus, quo Iudæorum
Synagogæ, prædicantibus Apostolis, Ecclesia
Christi palàm opponi cœpit, vnà cum ipso,
referemus: Isaaci verò domum de solis iam
Ecclesiæ membris exponemus.

Ac de Abrahami quidem, & Isaaci my-
sterio, quæ S. sanctus nobis in Genesi com-
mendat, ex Apostolo Paulo mediocriter illu-
strata iam antea vidimus: estq; eorum sum-
ma, quòd vt Abrahamus ipsum Deum æter-
num Christi patrem in plerisq; suis actionibus
repræsentat, duæq; eius vxores, Hagar, & Sara
duorum & quidem plurimum inter se discre-
pantium testamentorum sunt imagines, illa
veteris, hæc noui: sic & earundem filij, qui
fuerunt Ismael, & Isaac, duos diuersos ad-
modum inter se populos depingant. Ismael
quidem carnales Israelitas, & Iudæos incredu-
G s los Isa-

Ios, Isaacus verò Christianos, hoc est eos ho-
mines, qui nouum Euangelij de Christo pa-
ctum amplexi sunt: & in primis horum ca-
put, ipsum videlicet Christum.

Atq; hinc melius iam intelligi queunt:
ea, quæ legimus de Abrahamo. Gen. 21. quod
filio suo Isaac ab lactato grande fecerit con-
uiuium, nempe, quod æternus pater Euange-
lij de filio suo Christo passio & excitato fi-
delibus in toto terrarum orbe magna cum
gratia, non sine miraculis etiam admodum
illustribus annunciari curauerit. In quo ce-
leberrimo Dei, Christi; conuiuio, cum Iudæi
nimis hostiliter fidelibus in Ecclesia, Christi
nomen amplexis, illuderent, hoc est crudeliter
eos terra mariq; persequerentur, Deus in A-
brahama depictus, eos, vna cum incredula
Synagoga, matre sua, totaq; politia Mosaica,
repudiauit, & velut è Domo, seu familia sua
depulsos eos, nihil amplius ad se pertinere de-
clarauit. Sic & postea cap. 24. Dei typus est
Abrahamus, cum seruum suum emittit ad quæ-
rendam Isaac filio suo Sponsam. Etenim in
hinc modum Deus emittit, docet, vngit, &
instruit synceros Euangelij Mynistros, qui
Christo suam colligant Ecclesiam: quam fi-
guram & paulo post fortasse repetere cogemur
inter Isaaci mysteria, de quibus etiam
tempus

tempus est, vt Abrahamo dimiss^o, loqui nunc
incipiamus.

Hic igitur Isaacus Abrahamo patre,
tanquam ex Deo, matreque Sara (quæ noui te-
stamenti, doctrinæ scilicet Euangelicæ Paulo
dicitur pictura) natus, an non apertè vel hoc
respectu fideles in Ecclesia repræsentauit, qui
cum capite suo Christo velut vnum corpus,
vnamque personam constituunt. Hinc & is Isaac,
id est, risus, Gen. 27. nominatur: quoniam hi
lætum de gratia, fauoreque erga se Dei nuncio-
um audiunt, ex quo non possunt non sum-
mo, opere lætari. Sancti enim adhuc inchoati
tantum noui testamenti tempore, carne Chri-
sti nondum ad patrem in ipsis profecti, tan-
quam amabili quodam umbraculo prote-
guntur, ne peccati sui foeditatem, & horribi-
lem iræ diuinæ vim ipsi, puerulorum adhuc
habiti loco, perferre cogantur. Illud enim
ad mensuram ætatis in Christo virilis adultis
reseruatur. Interim hi ridere, iocarique & gratiæ
viuere, citra tamen impietatem, ratione tem-
poris permittuntur: Attamen à profanis gra-
uem ferre persecutionem debent, vt sanè sub-
tiliter admodum ex eo collegit Apostolus,
quod Ismael cum Isaaco lusit.

Hoc ipsum in sequente capite Gen. 22.
manifestè quoque pingitur. Pater enim Abra-
hamus

hamus à Deo tentatus, filiumq; suum dilectissimum in holocaustum immolare iussus, cum ad locum sibi diuinitus monstratum exisset, ligna quidem filio, quibus is concremandus esset, imposuit, ignem tamen & gladium adhuc suis portabat manibus. Quid hoc mouit? an non quiuis clarè satis intelligat, hic prædelinari primum ipsum Christum, qui crucem suis humeris ad locum passionis ipse gestauit? & deinde simul quemuis ad Christum inchoationis tempore verè conuersum? omnis enim, Apostolo teste, qui piè viuere volunt in Christo, persecutionem vnà cum ipso, pati coguntur. Quanquam hi, sunt Isaacus, ligna quidem suis humeris portant, hoc est, externum quidem in corpore cruciatum persentiunt, sed non ignem & gladium, hoc est, internam crucem, nempe, iudicium & iram Dei: verum hæc, in eorum gratiam, adhuc ipse Deus fert, id est, patienter Deus tolerat illorum infirmitatem, nec adhuc ad perfectam sui mortificationem (vt fieri sub finem oportebit) illos adigit.

Cæterum quis est huius afflictionis finis? nempe Sancti non hoc modo prorsus intereunt, nec in mortem ita submerguntur æternam, sed carne quidem patiuntur, Spiritu verò coram Deo multo beatiores quoq; redduntur:

tur: Sicut Isaac, voce diuina liberatus, arietem quidem inter vepres hærentem immolari pro se videt, ipse verò gratissimas à Deo promissiones audit: quod videlicet hinc certò certius ita posteritas eius multiplicanda sit, vt ea cum stellas in cœlo, tum & arenas in littore maris adæquet: vtq; prædominetur suis omnibus inimicis, & eorum portas, vrbesue occupet: vt deniq; benedicantur in Semine ipsius omnes gentes terræ: non aliter & Christus, eiusq; membra, Sancti, cum crucem fideliter perferunt, haud multum, hinc læduntur: quanquam enim corporalem patiuntur mortem, quam inter mortales euitare nemo potest: at animæ suæ perpetuam hoc modo vitam acquirunt, & confessione sua plurimis fidem in Christum persuadent, aut confirmant vt à veteribus dicebatur Martyrum sanguinem esse finem Ecclesiæ, quo scilicet ad fructum Deo proferendum ea foecundaretur.

Nec insuauior Ecclesiæ pictura est in historia de Isaac etiam Gen. 24. quo scribitur Abrahamus, ad Sponsam ei quærendam, e-mittere seruum suum in Mesopotamiam: qui sicuti suprâ quoq; dictum est, Apostolos, eorumq; successores, omnes videlicet pios, & fideles verbi diuini Ministros repræsentat admodum appositè, sicuti Lectori vel mediocriter in

ter in scripturis versato facile constare potest, ubi singula diligentius ibi perpendit. Est autem (vt nihil de cæteris plurimis circumstantijs dicam) illic dignissimum consideratione, quod seruus Isaac Sponsam suam, ipsam Rebeccam, inuenit apud puteum, seu fontem aquarum: Siquidem in aquis etiam sacra scriptura, seu verbum Dei (per quod solum Ecclesia Christo copulatur) adumbrari solet, eò quod lassas, & arcana siti velut aristas animas etiam hoc, non minus quam aqua corpus, reficiat, ac refocillet: hinc & postea, Gen. 29. Iacob, & Exod. 2. Moses, apud puteos aquarum suas leguntur inuenisse Sponsas eodem plane sensu, verum his abruptis, vltius in Isaac picturis progrediamur.

Cap. 26. quoq; visus Isaac ludere, seu iocari cum vxore sua Rebecca, refert Christum Ecclesie sue summe beneuolum, & blandum eiusq; petitiones clementer exaudientem, & saepe quoq; omnes eius aduersarios euidenter punientem. Vnde mundo quoq; non obstinato prorsus innotescere facile potest, quod Ecclesia sit non soror modo, sed & Sponsa Christi charissima, Cum autem hic Isaac familia scribitur, inter Philistinos peregre agere, pulchre depingit Ecclesiam in medio mundi, seu

seu profanorum, non sine periculo, constitu-
tam: quæ tamen terram conserit, incorrupti-
bili scilicet Euangelij semine, reperitq; tantam
eius, Deo benedicente, fecunditatem, vt pro
vno centum ea sibi modios produxerit: vtq;
ita, per Dei benedictionem, ipse, quod Christi
typus esset, auctus dicatur ouibus, & armentis
famulisq; plurimis. Quamobrem tantus et-
iam euasit, vt inuiderent ei Philistini. Quot e-
nim ex gentibus, per Apostoles, & eorum suc-
cessores Christo nomen dederint, eumq; par-
tim vera, partim ficta quoq; seu hypocritica
fide coluerint, Ecclesiasticæ doctæ historix:
neq; tacent, quantopere multi gentium Impe-
ratores id impedire, sed frustra conati sint.

Maxime vero suam contra Christum
inuidiam aduersarij declarant in puteis eius
obstruendis, hoc est, in obscuranda vera do-
ctrina. Primum autem dicuntur à Philistinis
obstruerti putei, quos Abraham Pater Isaac fo-
derat: quod intelligendum est de scripturis
Propheticis. Hos puteos terra obrutos ar-
canus Isaac rursus aperit, & eodem, quo dicti
fuerunt antea, nomine vocat, dum discussis
Pharisaicis nebulis, doctrinam Prophetica
natiuo sensui suo restituit. Sed, quia noua
quoq; per Christum erant Ecclesiæ reuelanda
mysteria, propterea additur, quod plures Isaac
cus de

cus de nouo puteos, in quibus viuam inuenit
aquam, effoderit: cæterum horum duobus vti
per Philistinos tranquille non potuit, adeoq;
priorem appellauit calumniam, alterum ob-
staculum quia litem de his mouerant aduer-
sarij, nempe Philosophi, & hæretici: Tertium
demum, quia de eo nullus cum ipso litigabat,
nominauit latitudinem. Siquidem Ecclesiæ
ciuibus tanta debet esse cum patientia, tum sa-
pientia, vt calumniæ maleuolorum, & violen-
tiæ locum dare sciant, velintq;: & vt nihil non
agant, quò in pace salutem suam operari pos-
sint. Sic enim vera doctrina, superatis aduer-
sarijs, maxime dilatabitur. Breuiter autem his
indicari videtur, quod post hæreticorum ca-
lumniam, ac tyrannorum obstaculum, seu
persecutionem superatam, Ecclesiæ doctrina
latissime, nimirum in totum terrarum orbem,
propaganda fuerit.

Atq; huc vsq; satis, ni fallor, ex Genesi de-
monstratum est, Isaacum esse pulcherrimam
cum piorum in Ecclesia noui foederis, tum &
ipsius Christi, fidelium omnium capitis, à S.
sancto propositam nobis imaginem: Sicut in
coniuge eius, Rebecca, non minus quoq; iu-
cunde, maxime cap. 24. depingi vidimus Eccle-
siam Christi. Quapropter ad Isaac, Rebeccaq;
liberos. Esau scilicet, & Iacob iam progredia-
mur.

Quoniam

Quamquam autem de his apud Paulum
aliosue Apostolos nihil tale, quale de Isaaco,
scriptum inuenimus (quia locus, ad Rom. 9.
de eis nihil arcani profert) attamen, cum tam
libere de Isaac, & Ismaele, matribusq; eorum,
Hagar & Sara, pronunciet Paulus, ipforum
historiam esse allegoricam, seu ἀλληγορικὴν
vt arcane quoq; significet aliquid verbis exter-
nis non expressum, aperteq; vocet Hagar qui-
dem vetus testamentum, cuius filius, Ismaelus
depingat Iudæos carnales, & incredulos: Sa-
ram verò nouum testamentum, cui sit natus
Isaac, nempe Christus cum suis membris, om-
nibus in Ecclesia fidelibus: dubitari nullo
modo potest, quin & in Isaaci filijs nimirum
in Esau, & Iacob, qui mox ipsi quoq; diui-
duntur in duas distinctas gentes, omnino se-
gregatio quædam eorum, qui sunt in Ecclesia
noui testamenti nimirum, inter ipsos iam
Christianos, cum omnium admiratione, fu-
tura depingatur.

Siquidem, ne forte diceret aliquis auda-
cior, arcani mysterij nihil in horum latere ge-
stis, ipse Deus os ei manifestè præclufit dum
tot admirandis, & naturæ cursum excedenti-
bus euentibus historiam eorum variare, no-
bisq; ceu diligentissime perpendendam, com-
mendare voluit. Quid enim? an non planè
miraculosum, & notatu dignissimum est,
H quod

quòd in utero materno gemelli colluctantur,
quòd in partu plantam alterius alter manu
sua tenet? quòd ubi nati sunt, hic statim rufus
& hispidus totus, in morem pellis, ille glaber,
apparet? Si nihil hæc significant, cur fieri De-
us, immò cur describi quoq; tam accuratè
voluit? Quid enim nobis deest, quòd Abra-
hami, quòd Isaaci, Sanctorumq; aliorum in-
numerabilium non legimus in scripturis ex-
pressam natiuitatem, aut formam corporis?
cur in solis his gemellis ea fuerunt exprimen-
da, nisi propter illustrem rei, cognitu necessa-
riæ, tandem futuræ significationem? præmis-
sis his in eorum historia miraculis adijci pos-
sunt & ea, quæ scribuntur de rufo ferculo,
deq; miranda benedictionis paternæ dispen-
satione, multisq; alijs aut euentibus omni-
no picturis, aut alioqui plane ridiculis.

Cùm igitur horum gemellorum histo-
riam Deus multo quoq; miraculosius, quam
patris eorum, Isaaci, cum geri, tum in scripto
posteritati relinquì voluerit, qui nihil in ea
mysterij diuini scrutandum esse contenderit,
is plus quam stupidus, aut certè maliciosus
est. Siquidem, vt à Philosophis rectè dicitur,
quòd natura, seu author naturæ Deus, nihil
frustrà, vel non ad certum aliquem finem in
rebus creatis produxerit: ita de Scriptura
quoq;

quoque, & eius inspiratore, Spiritu sancto, nemo dubitet, quin omnia, quæ legenda nobis exhibet: vtilem contineant in se doctrinam, ac picturam.

Nec est vilo modo statuendum, quod hi gemelli, quisque suam tantum stirpem, seu posteritatem carnalem, ut ille quidem Idumæorum gentem, hic verò priscos Israelitas, & Iudæos, depinxerint. nam & hi populi, sicut eorum conditores, Esauus, & Iacob, adhuc rerum secularium typi fuerunt, ut ex pluribus locis apud prophetas aperte colligitur. Unde Paulus etiam ait 2. Tim. 3. Quæcunq; scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Item. 1. Cor. 10, Omnia hæc in figuris con- tingerunt illis, scripta sunt in commonefactionem nostram, in quos termini sæculorum incidere. Latius igitur haud dubiè Spiritus sanctus etiam in his, quam ad vetustos illos populos præfigurandos, respicit.

Foran & hæc ad ætatem Christi, seu eius Apostolorum referes, non aliter, quam præmissam historiam de Abrahamo, Sara, Hagar, Isaac & Ismaelo: verum, nec id fieri posse, firmis his rationibus comprobatur. Primum, quia si tale quid rursus in his præfiguratum esset, quod ad inchoationem Ecclesiæ spectaret, quando per Apostolorum prædicationem, inter Iudæos incredulos, &

H 2 Christi-

Christianos est exorta dissensio, tūm profectō non minus hæc iam olim enucleata, clareq; intellecta vulgaribus etiam in Ecclesia fidelibus essent, quā illa sunt: quæ de Isaaco Paulus exposuit. Sicut enim herbam descriptam, dum nondum corā intuiti sumus, qualis nam sit, haud plane scimus: at in conspectum semel nobis adductam facilius agnoscimus: ita quoq; figuras ac typos omnes, ubi res in ijs prædelineatæ, tandem exhibitæ sunt, pleneq; innotuerunt, quibus facili negotio iam, non autem antea, perspicit, & quid moneant, intelligit. Sicut omnia, quæ de Christo, quatenus hic olim in carnem aduenit, prædicta, vel prædelineata fuerunt, plerisq; satis nunc aperta sunt. At huic historiæ de Esau & Iacob, ad arcanum ex ea sensum eruendum, nullus hactenus vel manum admouit, vel aliquid saltem veræ Lucis attulit: ideo dubium non est, quin etiam præfiguret aliquid in fine demum reuelandum, seu exhibendum.

Deinde, si rursus in Esau, & Iacob: idem quod in Ismael, & in Isaaco, præfiguraretur, Deus actum hic egisse videretur, quod in sapientissimum haud conuenit: non hoc tamen dico, quod liberum esse Spiritui sancto non debuerit, rem vnā & eandem pluribus, ijsq; diuersis illustrare subinde picturis: verum, quod à Sapientia, grauitateq; diuina videatur alienum

alienum, promissionem suam differre, vel etiam refringere nullam evidentem ob causam. Deus enim cum Abrahamo pactum inierat, quod ipsius posteritatem esset habiturus pro populo suo: genuit autem Abrahamus primam & Ismaelem, quem tamen à societate sui populi seiungi Deus voluit, idq; propter significationem, quod Iudæi carnales & increduli futuri non essent Ecclesiæ veræ membra: pactum verò suum idem renouavit Isaac: Sed cur & huius filium, Esauum scilicet, non minus genuinum, quàm Iacobum, excepit, & respuit? cur obsecro? num vt rursus idem, quod in Ismaelo modo, depingeret? id neutiquam verisimile est. Iacobi certè filios mox omnes duodecim in populi sui numerum, excepto iam amplius nemine, coaptavit, atq; recepit.

Quin hinc (si diceretur & Esauus Iudæorum esse typus) aliqua sequeretur absurditas, & sensus perplexio. Nam & ratio S. Pauli (qua decet in Isaaco prædelineatos esse Christianos, ac fideles Ecclesiæ nouæ ciues, qui Deo seruiunt in libertate Spiritus, eo quod is esset natus ex matre libera, non sicut Ismael, ex ancilla) nullius propemodum sic redderetur valoris: quandoquidem & Esau natus est ex matre libera, non minus, quàm frater eius Iacob, immò non minus etiam, quàm pater eius

H 3

Isaac,

Isaac, qui Christum, & membra eius, Aposto-
lo teste, prædelineavit: quomodo igitur Esau
nunc populi seruilis eiusdem, Iudaici videli-
cet, poterit haberi typus?

Præterea sequeretur hinc & hoc absur-
dum, quod vxor Isaaci, Rebecca nimirum, in
qua tam apertè modo noui fœderis Ecclesiam
depingi vidimus, hic non Ecclesiæ, sed Syna-
gogæ picturam intueri cogeremur: siquidem
Esauus, quem peperit, Iudæos incredulos re-
præsentaret: immò si in ea Synagogam, &
Ecclesiam in eadem imagine (quoniam vt
Esau, sic & Iacobi mater fuit) necessario tum
præfigurasse dicenda esset, quæ quia palàm ab-
surda sunt, expositione, per quam inferrentur,
æternæ Dei sapientiæ velut maculam huius-
modi, ne temere nos inurere quæramus.

At potius hanc Spiritui sancto perfe-
ctissimæ sapientiæ laudem attribuamus, quod
in his tribus Patriarchis ordine pulchro to-
tam Ecclesiam, ab initio eius ad finem vsq;
progrediendo perfectissimè, sapientissimèq;
prædepingere voluerit. Quòd etiam eum præ-
stitisse, mox apertè, iuuante Deo, videbimus
ex ipso contextus vel simplicissimè reserati fi-
lo, quasi sua sponte, nobis in conspectum pro-
ferri.

Quapropter vt Apostolus vetus testa-
mentum (quod ad nouum præludij loco fuit)
eiusq;

eiufq; populum, Iudæos videlicet, in Hagar
& Ifmaelo, moxq; externam, feu rudem ad-
huc Ecclefiam, & primam noui foederis in-
choationem in Sara, filioq; eius, Ifaaco, ne di-
cam & in eius coniuge Rebecca, depictam efle
grauibus verbis oftendit: ita nos iam deinceps
in Ifaaci Rebeccæq; liberis, Efauo & Iacob, in-
quiramus, quid in hac ipfa Christianorum
Ecclefia fub mundi finem, cum omnium ad-
miratione, gerendum fit, quando fideles ex-
crefcunt ad menfuram ætatis plenitudinis
Chrifti: ficuti confummationem Ecclefie
Paulus Eph. 4. nominat. Quod enim id in hac
hifloria depingatur, patebit ex pluribus asper-
fis ei circumftantijs, & maxime quod folus
inter Patriarchas Ifaacus alteri filiorum fuo-
rum tanta cum pompa benedictionem con-
fert. Sed ad rem ipfam iam accedamus.

Primum cum Rebecca grauida facta
fentit collifiones, ac pugnas in vtero fuo, Ge-
nefeos cap. 25. confulentiq; oraculum ei diuini-
tus refpondetur in hunc fenfum: Duæ gen-
tes funt in vtero tuo, & duo populi à vifceri-
bus tuis diuidentur, populusq; populo præ-
ualebit, & maior tandem feruiet minori, clare
fignificatur, duo Christianorum efle genera,
nimirum & eorum, qui folo nomine, fpecieq;
externa contenti, literatenus tantū verbū Dei
norunt, ac magnificiunt: & aliorum, qui ni-
hil, nifi

H

✦

hil, nifi

hil, nisi meram veritatem, & vnicam animi
verè conuerſi pietatem inquirunt. Quales ab
initio quidem velut in vno matris vtero, gre-
mioq; Eccleſiæ coniuñcti fuere, licet non ſine
gravi collifione. Semper enim & vera pietas
mordet profanos, & profanitas multorum
Sanctis acerba eſt, attamen in fine demùm ab
vtero materno velut in lucem æditi, manifeſtè
diuidentur in duas diſtinctas gentes, & popu-
los euidenter à ſe inuicem discrepantes. Ac
tum longè maior etiam inter eos exiſtet pu-
gna, dum & profani grauius pios, quàm vn-
quàm antea, perſequentur, & pij manſuetius
illorum ferent ſæuitiam: quæ pugna tamen
mirandum habebit exitum, vt ſcilicet qui per-
ſequebatur, adeoq; maior, & ceu victor appa-
rebat, ſubitò minor, nempe victus, & in triftiſ-
ſimam ſeruitutem redactus oſtendatur: alter
autem oppreſſus antea, ſeu minor habitus,
glorioſè tandem præter omnium expectatio-
nem, triumphet.

Hinc, vbi natiuitas horum Gemellorum
apud Moſen exponitur his verbis: Et impleti
ſunt dies eius (Rebecca ſcilicet) vt pareret, &
ecce, Gemelli erant in vtero eius: & exijt pri-
or totus ruſus, & hiſpidus in morem pellis, &
vocauerunt nomen eius Eſau: Deinde egreſſus
eſt frater eius, & manus eius apprehenderat
plantam Eſai, quare vocatum etiam eſt no-
men.

men eius Iacob, id est, plantam apprehendens.
Observandum hic initio, dum Esauus in par-
tu matris prior egreditur, quod litera reue-
landa fuerit, cursumq; suum habere debuerit
ante Spiritum, Notantur enim in Esau literæ
Sectatores. Atq; hi describuntur, quod sint,
primum, toti rufi, quia nimirum secundum
hominem, seu carnem tantum affecti sunt:
Edom enim, rufus, & Adam, homo, sunt vo-
ces apud hebræos cognatæ: Deinde Pilosi
quoq; describuntur, hoc est, non pauidi, mites,
humiles, pauperesq; Spiritu, sed in carne diui-
tes & securi, propriaq; iusticia, & sapientia, ve-
luti, pilis quibusdam pulchre vestiti. Nomen
etiam Esau (quod sonat effector, seu operator,
græcè, q. d. *δραστής*) indicat, hos profanos,
hypocritas videlicet, plerunq; videri præstan-
tes homines, qui Regibus ac principibus, toti-
què mundo vtilis esse possint, quia discunt Ec-
clesiæ sapientiam saltem externam, neq; ta-
men per mortificationem sui, mundo, carniq;
renunciant, sed maiore iam cum laude, suc-
cessuq;, sub nomine celebratæ pietatis, ijs in-
seruiunt.

Atq; hi cum satis diu suam in carne se-
curitatem, ac Dominium in Sanctos obtinue-
rint, iamq; aperte tandem omnibus fidelibus
profanitas, maliciaq; eorum constare cœperit,
hoc est, (vt clarius efferam) cum Antichristus

H s in Ec-

in Ecclesia manifestatus fuerit, ibi non poterit
non ocyus carni, literæue abrogatæ substitui
Spiritus, ipsaq; Ecclesiæ consummatio. Sicut
enim non diu post Esauum nascitur Iacob, sed
manu sua plantam eius in natiuitate sua tenet,
ita postquam Antichristus in Ecclesia reuela-
tus fuerit, ne dubitemus, quin statim ipse Chri-
stus Ecclesiam suam, ad Regnum æternum in-
ca constituendum, denuo sit inuisurus, & o-
stensa serenissima sua facie, luceq; b. consum-
mationis perfectam, gloriosam & beatam sit
effecturus: vt merito nunc nobis adhæc sit
perpetuo vigilandum.

Hinc vltcrius Moses eodem Geneseos
loco, nempe cap. 25. Gemellos hos allegorice
describere pergit his verbis: Et creuerunt pue-
ri, & factus est Esau venandi peritus, & vir a-
gri, sed Iacob vir simplex, habitans, quieteue
sedens in tentorijs. Et Isaacus amabat Esauum
quod venationes essent in ore eius: Et Ribca
diligebat Iacobum.] En sic vtriusq; populi
mores iam depingi clarius audimus, dum de
Esauo quidem dicitur, quod venator peritus,
& agricola, vel in agro plerunq; versans fuerit:
qua loquendi figura notatur hypocritarum
cura circa doctrinam externam, & quod ho-
mines in suam sententiam docendo pertrahe-
re (sicuti periti venatores feras illaqueare, ca-
pereq;) sciant. At Iacob est vir simplex, man-
suetus,

suetus, immaculatus, perfectus, habraicè, פת, non fraudulentus, non seductor (vt ab hostili mundo iudicatur :) non etiam hypocrita, vel profanus est, sicut Esau, sed vero studio Deum inquiri, & colit. Atq; huiusmodi sunt omnes renati: nec hi venationes, id est, externas doctrinas, ac disputationes, verbaq; splendida, quibus multitudini placeant, nimium amant, vel exercent, sed habitant, quieteq; sedent in tentorijs, hoc est, intelligunt suam infirmitatem, periculum, breuem incolatum, adeoq; & intus in se manent, & operam dant, ne vitiositas, ac hypocrisis aliqua resideat in ipsorum corde, sed vt illic omnia recta, puraq; & sancta sint: sciunt sibi veterem hominem esse mortificandum, & expurgandum, eiusq; desideria penitus immutari debere, sicuti tentoria moveri de loco vno in alium solent: ideo manent intus in se, suoq; corde. Cum autē scribitur Isaac Esauum potius, quam Iacobum diligere, iudicium superiorū in Ecclesia, qui magis ad externa respiciunt, in eo denotatur: vel indicatur saltem, hypocritas etiam à Christo magis dilectos, nempe maioribus ornatos videri donis, & successibus. At Ribca, pios in priuata vita (tanquam foemina) repræsentans, Iacobo, nimirum humilibus, & verè pijs magis est adiecta.

Porro quid vult illud rufum pulmentum,
primo-

primogenituraq; eo vendita? certè non carent
& hæc mysterio: primum enim in eo pulmen-
to, seu ferculo rufo depinguntur nobis omnia
mundi bona, diuitiæ, voluptates, honores, &c.
Sicut econtra primogenitura cœlestes thesau-
ros hic significat. Innuitur igitur his, quod
mundi bona sæpe quidem etiam pijs diuini-
tus affluant, sed ijs hi cor suum nequaquam
apponant: verum vbi cœlestia lucrandi spes
offertur, libenter valedicant, carereq; ijs parati
sint, vnà cum pio Iacob: At Esauus, qui profa-
norum (vt sæpe diximus) est imago, rufum
hoc ferculum, id est, carnem, eiusq; desideria
tàm insana cupiditate quærit, & consecratur,
vt præ eius amore non inuitè primogenitu-
ram suam, nempe beatitudinem æternam sibi
quoq; promissam contemnat: sicut ostendit,
cum ait: En morior, & quo mihi primogeni-
tura hæc? Sic & omnes in Esauo depicti dicunt
apud animum suum hoc à Paulo reprehen-
sum: Edamus & bibamus, quia cras morie-
mur, ac si post mortem nulla vita restaret.
Quamobrem & postea nactus pulmentum
Esauus comedit & bibit, surrexitq; & abit, ni-
hili faciens primogenituram. Sic planè faciunt
omnes in Ecclesia, profani, felicitatem om-
nem in hoc sæculo, licet verbis interdum id
negent, re vera tamen constituunt, ac dum eo
perfrui queunt, rectè omnia secum agi putant,
de vita

de vita æterna parum solliciti sunt, peccata sua
rident, vel iactant etiam, nec vnquam de pœ-
nitentia agenda seriò cogitant. Quare meritò
tandem hi quidem benedictione diuina pri-
uantur, illi verò (nempe fideles, quorum typus
est Iacob) ea gloriosè refocillantur: sicuti cap.
27. paulo post allegoricè scribitur, ad quod
nunc etiam, Deo iuuante, nobis progredien-
dum est.

Ac initio videamus illic id, quod Moses
de Isaac dicit his verbis: Isaac senuerat, &
caligabant oculi eius, ne videre posset. Nam
ita clàm tempus describit, quo promissam be-
nedictionem, conferendamq; Ecclesiæ diuini-
tus consummationem beatissimam expectare
possimus: nempe, cum Isaacus non senex mo-
do, sed & præ senio cœcus inuenietur, hoc est,
sub mundi finem, cum doctrina Christi sic
traditionibus humanis obscurata erit, vt nul-
lam amplius ex ea lucem, ac veritatem Ecclesia
percipiat, nempe, cum Antichristus in ea re-
gnum sibi firmiter constitutum habebit: en-
tùm impleri necesse est ea, quæ S. sanctus in ca-
pite hoc subiunget: vt scilicet alteri filiorum
Isaac, hoc est, aliquibus in Ecclesia Christi, be-
nedictio spiritualis conferatur. Sed Isaacus vo-
cat primum, non iuniorem filium suum, Iaco-
bum, qui tamen solus benedictionem diui-
nam consecuturus erat, sed maiorem, Esauum
scilicet,

scilicet, emittit his verbis: Vides, quod sentie-
rim, & ignorem diem mortis meæ, sume arma
tua, pharetram, & arcum, & egredere foras &
venare mihi venationem, & fac mihi fercula,
quib. delector, & affer mihi, vt comedam, & be-
nedicat tibi anima mea priusquã moriar, &c.

Ac si diceret: O Esau maior fili, qui
magis exteriùs nites, & habes in ore venatio-
nes, es eloquens, potes aduersarijs veræ doctri-
næ resistere, potes Ecclesiam reformare, vides
quam id sit necessarium, cum verbi ministeri-
um corruptum, sacramenta collapsa sint: &
cum dies Christi, mundiq; finis iam instet. Age
igitur, præsta te virum, succurre præsentî ne-
cessitatî: repurga doctrinam, sume tua arma,
seu instrumenta, quibus vti gaudes, nempe
pharetram, & arcum, para te ad bellum, ad cer-
tamina, pugnas, ac disputationes contra feros,
& obstinatos homines, qui nolent ab errori-
bus crassis recedere, sagitta, conficeq; eos, exi
foras in agrum, cura externum verbi ministe-
rium, vt illud iuxta ordinationem Christi re-
formetur, eiq; fiat quasi cibus gratissimus: ita
benedictionem æternam, nempe, iuxta Chri-
sti promissionem, accipies. In hunc modum
paraphrastice latius hic mellitissimus contex-
tus illustrari posset.

At quid interim fit, dum Esauus, obse-
quens patri, foras egreditur, circaq; externa di-
stractus, Ministerium ornare quærit, & multas

velut in agro feras venatur, dum circuit mare
& aridum, ut quam plurimos adducat proscelytos, qui foris in eandem cum Ecclesia doctrinam consentiant, de se, suoq; ex purgando corde nihil, aut parum admodum cogitans? nempe Rebecca mater, interim subornat Iacobum ut ipse benedictionem alia via quaerat: hoc est, aliqui de Phoebe diuinitus admonentur, Deo non approbari splendida verba, vel humanam in litera fiduciam, sed internam tantum animi verè conuersi pietatem. Quapropter & illam solam sibi, suisq; inquirendam statuunt. Nam id innuitur planè Rebeckæ verbis ad Iacob, quibus hortatur eum, ut ad gregem eat, & inde sumat duos hædulos caprarum bonos, neglectis agrestibus feris, mirum ut in se, suiq; cordis perlustratione, seu examinatione seuera maneat: & ut ex copia Scripturarum domesticarum, ac sibi familiarium eligat duas poenitentiae veræ partes, contritionem scilicet, & fidem, vel arcanam sui mortificationem, & nouæ vitæ desiderium: aut certe (quod eodem tendit etiam) duplicem, Dei pariter ac proximi dilectionem: ut hinc doctrina conficiatur salutaris, & gratissima verè pijs, qua lux b. consummationis, ipseq; Christi Spiritus tanquam lucifer, in cordibus eorum exoriatur: utq; hac interna doctrina iam saltem paucos aliquot veræ pietatis dociles ad

les ad Spiritum Christi verè conuertere quæramus.

Verum Iacob initio facinus hoc aggredi timet, quòd hirsuto fratri sit admodum dissimiles: quemadmodum & inter literam, ac Spiritum, interq; profanos hypocritas & verè sanctos maximum sanè discrimen est. Quare mater eum primum hortatur, vt suum consiliū, neglectis Iudicijs hominum, sequatur: deinde glabris manibus, colloq; eius pelles hœdorum affluit, quo sic illum pilosum aliquo modo referre videatur: quod clam indicat, fore necessarium pijs benedictionem hanc arcanam petituris, vt in externis ad mundi profani gestus, à quibus animo prorsus abhorrent, ne nimium cito prodantur, initio saltem aliquantulum se componant. Deniq; vestibus etiam Esau preciosis eum induit: quas in cista clausas vt plurimum Esau domi relinquebat & coram populo tantum, vt esset ornator, gestabat: sicut hypocritæ virtutes omnis generis, & morum honestatem, seu grauitatem in publico ferè tantum ostentare solent. Eædem & à Sanctis, vbi doctrinam b. consummationis euulgaturi sunt, haudquam negligi poterunt, licet hi simplices alioqui sint animi, quam vt huiusmodi fucum aut ornatum externum vllum sua causa desiderent.

Cum

Cum igitur sic informatus Jacob coram
Patre suo consistit, ut benedictionem impetret
ab eo, necessitate coactus etiam nomen suum
immutat, seq; Esauum profitetur, ut cogitemus
quanta difficultas ibi pijs cum doctrina Spiritus
in publicum aliquando prodituris futura
sit. Pater enim (qui coetum gubernantium Ec-
clesiam hic repræsentat) anxie quærit ab eo,
quis nam sit: quin & manus, & collum eius
palpat, anne forsan illis partibus Esauo diffi-
milis inueniri possit: Attamen, cum omnia
conuenire videt, præter vocem, seu genus do-
ctrinæ (de quo nonnihil adhuc se dubitare si-
gnificat, dum ait: Manus quidem Esau, sed
vox Iacob est &c.) tandem acquiescens obla-
tum ab eo cibum accipit, comeditq;, & bibit.
Qua re promittitur tacite, futurum tandem, ut
publicè doctrina Spiritus à gubernatoribus
recipiatur, proponaturq; in Ecclesia cum sum-
ma piorum læticia simul, & ædificatione.

Quod ipsum & aliquanto clarius adhuc
innuitur, cum Isaacus filio suo Iacob, & sanctæ
pacis, & veræ dilectionis osculum præbet, &
arcana quæsitæ benedictionis verba pronun-
ciat: In quibus hæc maxime quatuor Sanctis
in fine clàm promitti videntur, primùm, ut
admodum fragrantem, & efficacem de Spiri-
tu Christi scientiam ibi percipiant. Deinde, ut
etiam in corde suo, veræ pietatis fructu, tan-
quam

r.

ir.

quam frumento, vinoq; potentissimo foecun-
III. dentur: Tertio, ut profanorum Domini con-
stituantur, sibiq; creaturas omnes deuo sub-
IIII iectas inueniant: Quartum, ut & alijs non
duris, at qui bonæ voluntatis fuerint, benedi-
ctionem, & foelicitatem veram sua doctrina
confèrre possint. Atq; hæc ubi tandem Jacob,
typus piorum, impetrauerit, en tum demum,
cum satis virginibus veniet & Elau, coetusq;
hypocritarum, sed ianuam gratiæ diuinæ sibi
clausam tum inueniet. Quamobrem illic fru-
strà simul & amare flebit, & horribili contra-
rios ira tumultuabitur: sicut ille dicebat: Ve-
nient dies luctus patris mei, & occidam ma-
trem meum. Atq; hæc omnia si lauis expli-
cari possent, lucem b. consummationis ad-
modum illustrarent, sed huius temporis an-
gustia nos hic & plerisq; nimix breuitati su-
dere cogit.

Porro, quæ de gestis Jacob in sequenti-
bus à Mose scribuntur, non quidem exactè
picturam hanc eandem continuant (eam e-
nim benedictio collata velut absoluti) sed ta-
men in Jacob & illorum pleraq; vel Spiritum
sanctum, vel coetum eorum, quibus lux b.
consummationis affulsit, admodum graphicè
delineant. nam & proximè sequente cap. 28.
mox ostenditur in eo, quid Sanctis ad benedi-
ctionem aspirantibus obuenire debeat, dum
ille

ille statim exul ob fratris iram, in peregrinam
regionem fugere cogitur, & in itinere nullam
inuenit quietem, sed & noctu dormiturus, pro
lecto molli, duros lapides capite suo substernit
& sic illa miranda visione de schala, per quam
Angeli coelestes ascendunt, ac descendunt &
largissima Dei promissione reficitur.

Mox & cap. 29, dum itinere peracto, pro-
pe Haran, ad puteum ipse quoq; , sicut Isaac
prius, inuenit suam Sponsam, est imago sancti
Spiritus, vel certe Christi spiritualiter & glori-
ose sub finem patefaciendi. Depingit enim hic
puteus doctrinam b. consummationis. Qua-
propter etiam tres iuxta eum greges accum-
bunt, quia multiplicium Sectarum homines,
illius participes esse poterunt: at lapis grandis
est supra puteum, quem, antequam omnes
congregati essent, nemo facile deuoluere pote-
rat, nempe coecitatem, & vitiositatem huma-
ni cordis depingens: At Iacob ubi Sponsam
suam futuram Rachelem videt, in eius grati-
am illum deuoluit, ipsamq; osculatur. Diligit
autem Rachelem quidem admodum formo-
sam, sed Liam tamen, sororem eius, cui fluidi
sunt oculi, prius in vxorem accipere cogitur:
sicut pij viuificationem quidem, utpote latti-
ciam, vitam, & pacem, vnice quaerunt: atta-
men, priusquam ea potiantur, multum lachry-
mari, dolereq; , ac tentari debent.

I 3

Porro

Porro cap. 32. typus est admodum insignis, quomodo pij lucem Spiritus obtineant, dum Iacob, ibi rediens ex Mesopotamia fratrem suum, ipsum Esau, maxime timet, prudenter disponit familiam suam, Deum ardentem inuocat, luctatur tota nocte cum Angelo, benedictionem eius impetrat, in neruo femoris læditur, vt claudicat, Deiq; faciem sibi denudatam & Solem exortum videt. Item cap. 33. Cum fratrem suum Esauum tam sapienter simul & humiliter, præmissis ei muneribus, aliaq; humanitate placat. Nec aliter & cap. 35, cum ascensurus in Bethel, i.e. in domum Dei, nimirum ad lucem b. consummationis, idola prius omnia tollit, ac terræ subtus Terebinthum infodit: amor enim, & fiducia creaturarum illuc haud asportari potest. Vnde mox & Debora Ribcæ nutrix, ipsaq; Ribca, filium enixa Benoni simul & Benjamin, hoc est, doloris primum, & mox dexteræ filium appellandum in partu, magna cum tristitia viri, mortua est, &c.

Quæ quidem omnia digna sane sunt, vt latius explicentur, sed nos tamen hic ea prolixius tractare non est necesse, quia proprie non spectant ad argumenti nostri scopum, qui nobis hoc tempore propositus fuit: vt nimirum ostenderemus, quomodo progressus Ecclesiæ sit in hac triua Patriarcharum, Abrahamæ, Isaac, & Ia-

& Iacobi, cum filijs, fratribusq; ipsorum histo-
ria prædepictus, quomodo videlicet ab initio
suam Deus Ecclesiam, veluti triticum, paleis
excretis, & magis magisq; paulatim amotis,
expurget, ac tandem in fine puram omnino,
perfectamq; sit producturus quod vt in Isma-
ele, Gen. 21. sic in Esauo, cap. 27. pulcherrime, ni
fallor, à Spiritu sancto prædepingi vidimus.

Et quanquam illa figura nondum, plene,
fateor, exhibita est Ecclesiæ: quæ res eam ad-
huc obscuriorem plerisq; relinquit: de Esauo
tamen, quod & nunc, accepto Patris mandato
venatum foras exierit (iuxta quod supra su-
mus interpretati) coram in Ecclesia cuius con-
spicere quotidie licet. Omnes enim, tametsi
non vna, eademq; via, Scripturam externam,
& fidei, puræq; doctrinæ confessionem vnicè
curant, quasi sic benedictionem, & salutem æ-
ternam consecuturi: De Iacob autem & eius
quieta sapientia pietateq; interna, parum (fate-
or) etiamnum audimus at speramus nihilomi-
nus populum illum pauperem, sperantem in
nomine Domini, quem reliquum Deus faciet
in medio profanorum (vt prædictum est a-
pud Prophetas) iam iam conspiciendum in
vertice Montium, seu religionum omnium,
quæ de Christi nomine gloriantur, & exaltan-
dum esse supra Sectarum colles: quoniam os
Domini Zebaoth id locutum est. Nam, vt
fiat,

fiat, iam tempus imminet, iam Regnum Dei
prætoribus est, iudicium reuelatur, in quo se-
parandi sunt ab ouibus, puniendiq; horribili-
ter omnes hirci.

Vos o fideles, & veræ pietatis dociles id
seriò cogitate: res & magni momenti est, &
hoc temporis articulo gerenda: nunc Esauus
in agro, cum sagittis & arcu suo frustra discur-
rere cernitur: nos auide viam ocyus ample-
ctamur, in qua benedictionem certò con-
sequi possimus: absq; dilatione verè con-
tenti studeamus ad Christi Spiritum, & ve-
ritatem internam, ac mortificemus vete-
rem in nobis hominem, ita nequaquam no-
ui luce diu destituti. Te Deus æternæ
Pater Domini nostri Iesu Christi supplicetur
obnixè precamur, vt propter filium vo-
nicè tibi dilectum in Spiritu sancto tuo cle-
mènter nobis, ad hoc perficiendum, gra-
tiam, lucem, sapientiam, & virtutem di-
uinam largiri digneris, ne posthac miserabili-
ter erremus aut vana sequamur, sed ea, quæ ve-
te semper & sola tibi placent, oculis in Luce
tua iam apertis, cognoscamus, amemus, inqui-
ramus, & inueniamus, idq; in æternam tui
nominis gloriam, nostriq; omnium ex-
ædificationem, Amen.

DIXI.

FINIS.

976 1846

f

ULB Halle 3
004 786 05X

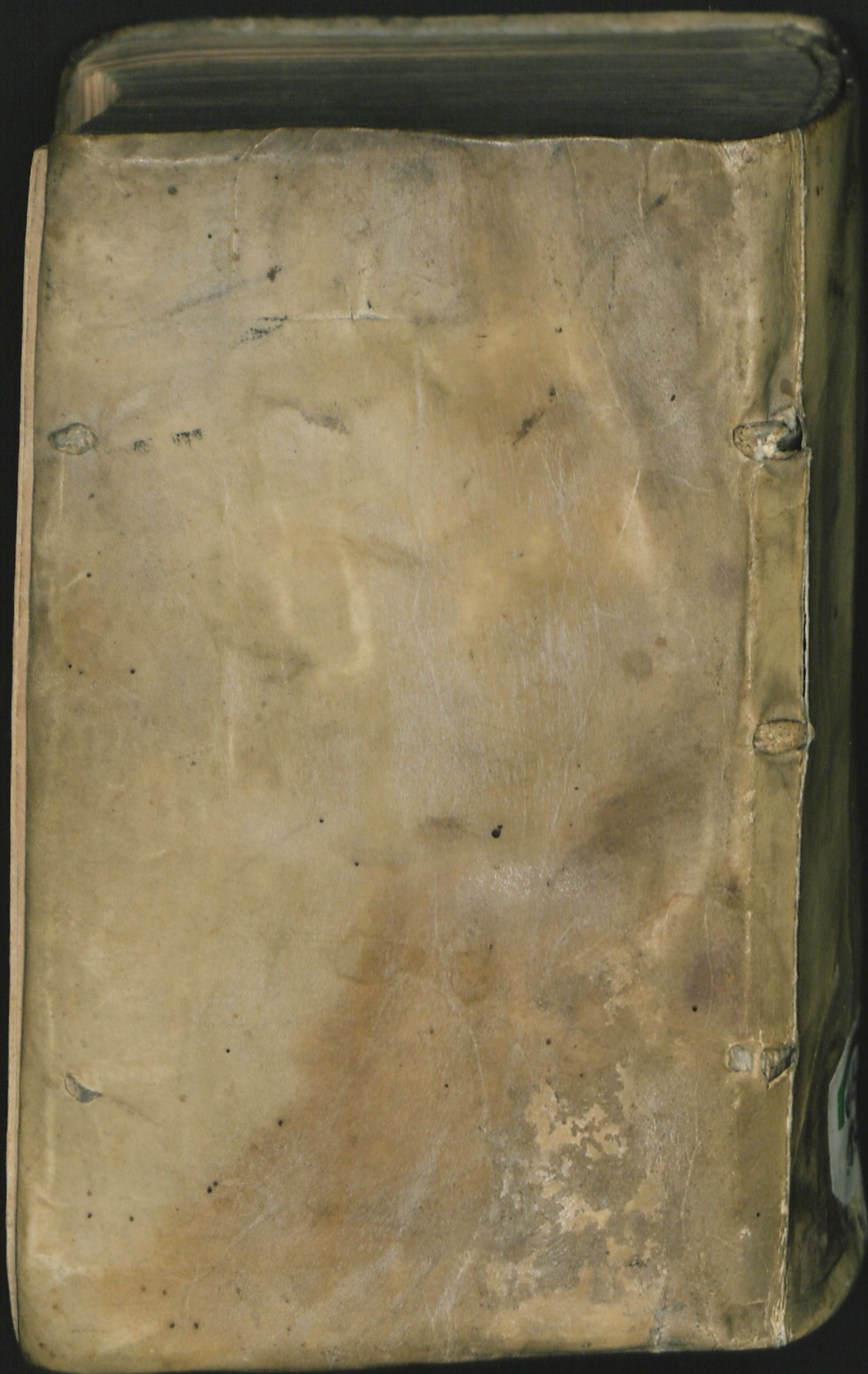

Sb1

1846

Handwritten red text on the left edge of the page, partially obscured by the binding.

^{V.}
Orationes duæ,
ALTERA DE OB-
SERVANDO
Christi die,
ALTERA DE MOR-
TE ARCANA.

Quæ, cum honesti, doctiq; adolescentes ali-
quot prima Philosophiæ laurea donarentur,
in Academia Hafniensi publi-
cè recitatæ sunt

à

IOHANNE SASCERIDE
tunc ibi Decanum agente.

Quibus auctarij loco, tertia quoq; de mysterio
trium Patriarcharum accessit.

Matth. 25.

*Media nocte clamor factus est: Ecce,
Sponsus venit, exite obviam ei.*

VITEBERGAE
*Excudebant heredes Johannis
Cratonis, Anno 1585.*

